משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר טהרות

רמב"ם על משנה טהרות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה טהרות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-טהרות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 9
משנה ח 10
משנה ט 10
פרק ב 11
משנה א 11
משנה ב 12
משנה ג 13
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ז 16
משנה ח 16
פרק ג 16
משנה א 16
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 19
משנה ח 19
פרק ד 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 21
משנה ז 22
משנה ח 22
משנה ט 22
משנה י 23
משנה יא 23
משנה יב 24
משנה יג 24
פרק ה 24
משנה א 24
משנה ב 25
משנה ג 25
משנה ד 25
משנה ה 25
משנה ו 25
משנה ז 25
משנה ח 26
משנה ט 26
פרק ו 26
משנה א 26
משנה ב 27
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 28
משנה ח 28
משנה ט 28

משנה י 28
פרק ז 29
משנה א 29
משנה ב 29
משנה ג 29
משנה ד 29
משנה ה 29
משנה ו 30
משנה ז 30
משנה ח 31
משנה ט 31
פרק ח 31
משנה א 31
משנה ב 31
משנה ג 32
משנה ד 32
משנה ה 32
משנה ו 32
משנה ז 33
משנה ח 34
משנה ט 34
פרק ט 35
משנה א 35
משנה ב 35
משנה ג 36
משנה ד 36
משנה ה 37
משנה ו 37
משנה ז 37
משנה ח 38
משנה ט 38
פרק י 38
משנה א 38
משנה ב 39
משנה ג 39
משנה ד 39
משנה ה 40
משנה ו 40
משנה ז 40
משנה ח 41

פרק א

משנה א

דע שנבלת עוף טהור אינה בביאור בלשון התורה וכבר ביארנו זה בפתיחה ואמנם היא נעתקה מסמיכות לאמרו יתברך (ויקרא י״ז:ט״ו) וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובא הקבלה (חולין דף ק:) שזה הפסוק בא בנבלת עוף טהור ביחוד אשר לא יאסר אלא משום נבלה וטרפה והוא אשר יטמא:

ואמרו צריכה מחשבה שיחשוב עליה לאוכלה ואז יטמא בעצמה טומאת אוכלין וזה שהדברים המותרין לנו אשר מדרך האנשים להזין בהן כמו התאנים והתמרים ובשר שחוטה וזולת זה כי הן לא יצטרכו מחשבה לפי שהן מוכנים לאכילה וכל עוד שנגע בהן טומאה אחר ההכשר נטמא אמנם מה שאינו מותר לאכול כמו נבלת עוף הנה אי אפשר מבלי שיחשוב עליה לאכילה ואז תשוב מכלל האוכלין ותטמא טומאת אוכלין: ואמר ואינה צריכה הכשר.אבל היא עצמה ראשון לטומאה ותטמא כאוכלין טמאים ואף על פי שלא קדם לה הכשר וזה שההכשר אמנם בא באוכלין כמו שבא הפסוק (ויקרא י״א:ל״ח) וכי יותן מים על זרע וגו' וטומאת אוכלין היא טומאה קלה לפי שהיא לא תטמא אדם וכלים כמו שביארנו בפתיחה ונבלת עוף טהור תטמא אדם וכלים בבית הבליעה כמו שיתבאר וזו היא טומאה חמורה כמו שביארנו בראשון מכלים ולהיותה מטמאה טומאה חמורה בעצמה נפל ממנה דין ההכשר והוא אמרם בספרי וכי יותן מים על זרע מה זרעים שאין סופן להטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין סופו להטמא טומאה חמורה צריך הכשר ושם נאמר מפני מה אמרו נבלת עוף טהור אינה צריכ' הכשר מפני שסופה להטמא טומאה חמורה ודע שהיא בעצמה אע"פ שלא נגע בה טומאה כלל הנה היא טמא' ותטמא טומאת אוכלין ובגמרא דנדה (דף נא.) אמרו מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל והדבר אשר אמר תנא דבי רבי ישמעאל הוא דאמרי' כל שאין סופו להטמא טומאה חמורה בעיא הכשר ולפי זה העיקר נהיה כביצ' ממנה תטמא טומאת אוכלין ולא תטמא אדם ואפילו השליכו בפיו ואם בלע ממנו כזית מידי עוברה בבית הבליעה נטמא זה האדם ויטמאו בגדיו וכל בגד או כלי יאחזנו [צ"ל והוא בבית] בבית הבליעה תטמאנו זולת כלי חרס כמו שביארנו בפתיחה ואם הגיע בחללו כבר נטמא אך אם נגע או בכלים הנה לא יטמאם וקבל הוראה על זה מאמר והנפש אשר תאכל אמרו

נפש מטמאה ואינה מטמאה לא בתוך הפה ולא בתוך המעים ואמרו תאכל אין אכילה פחותה מכזית:

וטעון הערב שמש. שנא' (ויקרא י"ז:ט"ו) ורחץ במים וטמא עד הערב ואם בא אל המקדש אחרי אכילה קודם שיטהר הרי הוא חייב קרבן אם היה שוגג או כרת אם היה מזיד כפי מה שביארנו בשבועות או בכריתות:

ובא בפסוק בטומאת מקדש וקדשיו לכל טומאתו אשר יטמא בה אמרו לרבות בולע נבלת עוף טהור וכן זה אשר בלע כזית אם נגע בתרומה אפי' אחר אכילה תשרף לפי שהוא יש בה שני ושני בתרומה טמא כפי העקרים אשר קדם ביאורם בפתיחה:

והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים. לפי שאיסור אבר מן החי מאמרו אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו וכל מה שהותר לנו לאכול אחרי השחיטה מי שאכל ממנו אבר והוא חי סופג את הארבעים ואפי' היה זה האבר פחות מכזית לפי מה שקדם בראשון מאהלות באמרם האיברים אין להם שיעור ואם היה זה העוף טרפה וכבר קדם לך מנין טרפות העוף בחולין ואחר שחט והיא טרפה או נמלק בפנים עם היותו אסור לאכילה לא נחשבהו נבלה ולא יטמא בבית הבליעה ויקבל מופת ר"מ על זה שהיה אומר שבהמה שנבלתה מטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טרפתה כ"ש עוף שנבלתו לא מטמא במגע ובמשא שתהא שחיטתו מטהרתו ומליקה בפנים כמו שחיטה בחוץ כי מליקה תתיר לכהנים כמו שתתיר שחיטת חוץ לכל וכמו שתטהרתו שחיטתו תטהרתו מליקתו ורבי יהודה אומר בהיות דיניה רבים ויוצאת מדיני הבהמה שהיא טהורה למי שנגע בה ולא תטמאנו ולא יטמא אלא בעת האכילה הנה לא נתן אליה משפט הבהמה אבל לא תמלטנה שחיטתה אם תהיה טרפה מלהטמא הטומאות אשר ייחדוה

ר' יוסי אומר דייה כנבלת בהמה ששחיטתה מטהרת ולא מליקתה ואמנם נפל הקיבוץ על טרפה שנשחטה בבהמה טהורה לאמרו וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה ולא אמר וכי תמות אבל הובא בחסרון מהקצאה אמרו יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאינה מטמאה פרט לטרפה שנשחטה והלכה כר' יוסי:

משנה ב

ירצה באמרו פה הכנפים הנוצה הדקה מאד אשר היו בכנפים וישאר אחר זה הנוצה הגדולה וכן הנוצה הקטנה אחרי סור הנוצה כולה ואמר שהן וטמאו כמו שיטמאו אוכלין ותטמא ג"כ טומאת אוכלין ולא יצטרף [צ"ל אל הבשר] הבשר להשלים כזית אם בלע אחד כזית בשר מצומצם וזאת הנוצה לא יטמא:

והחרטום המנקרים והצפרנים הטלפים. והדבור פה אמנם הוא כפי המקומות הרכים מהן הקרובים מן הבשר אשר אם יחותכו מן העוף והוא חי יזול הדם ממקום החתיכה: וראשי אגפים וראש הזנב. קצות הכנפים וקצות הזנב אחר מריטת הנוצה לפי שאלה המקומות בולטין יבשים והם יחותכו ויושלכו מן העופות אלא אם היו עופות שמנים מופלגי השומן כי אז יעזבו ויאותו לאכילה והוא מה שאמר ר' יוסי שכן מניחים בפטומות ותרגום (בראשית מ"א:י"ח) בריאות בשר פטימין בשר ואין הלכה כרבי יוסי ורבי ישמעאל ואלה הן מספר הי"ג דינין אשר זכר בנבלת עוף טהור. המשפט הראשון שהיא צריכה מחשבה. המשפט הב' שהיא לא תצטרך הכשר. המשפט השלישי שהיא תטמא זולתה מן האוכלין בכביצה כמו מה שיטמאו אוכלין טמאין ושמור זה העיקר גם כן שכל מה שיבואר מזכרון טומאת אוכלין וזה שיהא טמאה בעצמה אע"פ שיהיה הפחות שבשיעור ומטמאה לזולתן מאוכלין ומשקים שיהיה בכביצה ולשון ספרי אוכל טמא מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול שיטמא אף לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל הא אינו מטמא אלא בכביצה. והרביעי שמי שבלע ממנו כזית טעון הערב שמש. והחמישי שמי שנטמא בבליעתה חייב על ביאת מקדש. והששי ששורפים עליה התרומה אם נגע בה. והשביעי שאבר מן החי ממנה יחוייב על אכלו מלקות. והשמיני שחיטתה מטהרתה. והט' מליקתה ג"כ מטהרתה. והעשירי שהנוצה הנקראת גירטה שבכנפים יטמאו ויטמאו כמשפט שאר המאכלים. הי"א שזאת הנוצה לא יצטרף אל הבשר להשלים ממנה שיעור כזית. והי"ב שהמנקר והטלפים יטמאו ויטמאו כשאר אוכלין כפי מה שביארנו. והי"ג שהם יצטרפו לכזית לטמא בבית הבליעה:

משנה ג

מבאורינו להלכה הקודמת יתבאר שנבלת עוף טמא צריכה הכשר לפי שהיא לא תטמא טומאה חמורה ואמנם היא כשאר אוכלין טמאין תטמא זולתו בכביצה ומי שאוכל ממנה אחר המחשבה וההכשר כחצי פרס והוא כביצה ומחצה נפסל גוויתו כמו כל אוכל אוכלין טמאין זה השיעור ואם נגעה בתרומה טמאה והאיש אשר יאכל ממנה כחצי פרס לא יצטרך הערב שמש כפי מה שביארנו בפתיחת זה הסדר שאוכל אוכלים טמאים אם טבל טהור תיכף ולא יחוייב כרת על ביאת המקדש ואפילו קודם טבילה כמו שהתבאר בי"א מפרה. אמר הש"י בטומאת מקדש (ויקרא ה':ב') או נפש אשר תגע בנבלת וגו' ואמרו יכול נגע [צ"ל באוכלין] (בו אוכלין) ומשקין ובכלי חרס יהיה טמא ת"ל בהמה טמאה מה בהמה טמאה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אב הטומאה וכבר

ביארנו שאין חיוב אבר מן החי אלא אם נחתך מבעלי חיים יותר לאכול אחר השחיטה וידוע הוא שהשחיטה לא תועיל בבעלי חיים אשר מינו אסור.
ואמרו פה מצטרפין להשלמת השיעור אם כביצה לטמא זולתו או כחצי פרס לפסול הגויה. וממה שראוי שתדעהו שאבר מן החי מעוף טמא או מעוף טהור לא יטמא באופן מן האופנים וזה שאמר יתעלה (שם יא) ולאלה תטמאו הגיענו הפי' שהוא אמנם ירמוז אל אבר מן החי ואמרו אחר זה לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ואמרו אוציא את העוף אשר אין לו פרסה אמנם אבר מן המת מן העוף הנה משפטו משפט זה העוף אם היה עוף טמא משפט עוף טמא הקוד' ואם היה עוף טהור משפט עוף טהור ותשמור בו השיעור ר"ל שיהיה בזה האבר כזית ואז יטמא בבית הבליעה אם היה מעוף טהור ושיהיה ג"כ כביצה ואז יטמא טומאת אוכלים או כחצי פרס ואז יפסול את הגוויה אם יהי' מעוף טמא ולא יודן בו כדין האיברים אשר אין להם שיעור כפי מה שהתבאר בראשון מאהלות ואלה הדברים נתבארו במופתיהם בספרי:

משנה ד

זאת ההלכה כבר קדם ביאורה בפ"ט מחולין (דף קכ.) ואמנם אשיב' פה:
רוטב. הוא המרק:
קיפה התבלין:
והאלל חתיכת בשר אשר תפרד בעת הפשט הבהמה ותשאר בעור וגידים יקראו העורקים והעצבים והקשורים והמיתרים והקרומות וירצה בקרנים המקומות הרכים מהם אשר אם יחותכו מן החי ישולח הדם וכן הטלפים מה שהוא מן הטלפים על זה התאר שאם יהיה מאלה ומן הבשר כזית מן הנבלה הנה לא יטמאו שלא יטמא מן הנבילה אלא בשרה כפי מה שבארנו בפתיחה. ובהמה טמאה כל עוד שלא יכלה פרכוסה תטמא טומאת אוכלין לפי שהיא תאות לאכילה ולאכילה נשחטה ולא תטמא כמשפט הנבלה עד שתמות ויבטל הפרכוס או שיותז ראשה:
ואמרו ריבה לטמא טומאת אוכלים. ביאר שטומאת אוכלין יותר כוללת מטומאת נבלות לפי שכל מה שיטמא משום נבלה הנה הוא ג"כ טמא טומאת אוכלין אע"פ שלא יהיה נבלה אלא שחוטה:

משנה ה

כבר בארנו בפתיחה שאשר יטמא באב מאבות הטומאה הוא ראשון ואשר יגע בראשון שני ואשר יגע בשני שלישי ושהראשון והשני והשלישי והרביעי כולן יקראו ולד הטומאה ושם ביארנו ג"כ שהיות אוכל מטמא אוכל אמנם הוא מדרבנן אמנם מן התורה

אין אוכל מטמא אוכל ועוד יתבאר בפ' אשר אחר זה ששלישי של תרומה הוא עצמו פסול אך לא יטמא זולתו ולכך יקרא פסול ואין שני של תרומה מטמא שלישי וכבר ביארנו זה בפתיחה ולא תסור ממך זאת הכונה ולא תצטרך לכופלה עתה ואם יהיה השיעור אשר יטמא טומאת אוכלין הוא כביצה מקובץ מאוכל ראשון ושני ושלישי או מאוכל שני ושלישי הנה יטמא כקל שבשניהן כמו שהתבאר אמנם אם היה כביצה מזה וכביצה מזה הנה המקובץ מהן יטמא כחמור שבשניהם וזה מבואר לפי שבזה הקבוץ מזה החמור השיעור אשר יטמא ואם נחלקו אחרי התערבם הנה יטמא כל אחד מהם כקל שבשניהם לפי שכבר שב זה השיעור המצומצם ר"ל אשר הוא כביצה מעורב מקל וחמור ולכן יטמא כקל שבשניהן:

אמרו נפל זה לעצמו וזה לעצמו על ככר של תרומה הנה ישיבוהו שני להיות המקובץ מהן ראשון ואם יהיה ככר של תרומה (שני) אינו [צ"ל פסול] פוסל אמנם הוא טמא ויטמא ככר של תרומה אחר אם נגע בו וישיבהו שלישי וזה הככר האחרון אשר יהיה פסול כמו שבארנו ואמרו ועשאוהו שלישי ביאר ששני עושה שלישי בתרומה:

משנה ו

אם חלק המעורב לשני חצאים נהיה כל חצי מהן ראשון כמו שביארנו בהלכה הקודמת אמנם אם חלק זה המעורב על ג' חלקים ובכל חלק מהן אין בו כביצה מאוכל ראשון הנה שב זה השיעור המקובץ מאוכל ראשון ושני ואין באחד מהן כביצה הנה יטמא כקל שבשניהם ואמנם תקבל תנאי באמרי במאמר אשר ילוה אליו במדרגה להשמר מאוכל ראשון שנתערב באוכל שלישי אשר אם לוקח מן המקובץ מהם חלק יהיה בו פחות מכביצה אוכל ראשון הנה זה החלק יטמא כמו שיטמא השני לעיקר אשר קדם שהראשון בעת מה שנגע בשלישי ישיבהו שני ואמרו במה שקדם בזה הפ' שאף זה שלישי שנגע בראשון נעשה שני:

משנה ז

ביאור אמתת מלת מקרצות מחותכות מאמרו (איוב לג) מחומר קורצתי גם אני וזה שהנה יעשו עגות דומות ללוחות גדולות ויחתכו בכלי ברזל ולא יותזו בעת החתיכה לגמרי אבל יעזוב ביניהן דבקות מועט ותאפה הלוח בכללו והוא מחובר וכאשר יושלם אפייתה יתפרק זה החתך בעצמו מקצתו והיא תתפרק בפחותה שבתנועות וזאת היא מלאכת הנקודים אצלנו וכוונת נושכות זו בזו שתהיה האחת מחוברת בשנית הנה היא כולה כדמות לחם אחד. וידוע הוא שהשרץ אב הטומאה ואשר יגע בו ראשון והנה יקרא הראשון ג"כ תחלה וזה באוכלין ומשקין לבד כמו שביארנו בפתיחה וכבר ביארנו

בפתיחת זה הסדר שהמשקין יהיו לעולם תחלה ואפילו נטמאו בשני לטומאה ובהיות המשקין טמאים לעולם תחלה הנה הן ישימו הדבר אשר יטמאו שני ועוד יתבאר לך במס' ידים (פ"ג) שהידים הן שניות לעולם ובסוף זבים נבאר שהידים פוסלים את התרומה שהנוגע בידו בתרומה פסלה והשיבה שלישית עד שירחץ ידיו כמו שיתבאר במה שאחר זה ולכן אמר בידים כולן שלישיות לפי שהן כולן גשם אחד:

משנה ח

הדבור פה באוכלין של תרומה וידוע ששלישי מתרומה לא יטמא לזולתו בשום פנים ושאין רביעי בתרומה וכבר ביארנו זה פעמים רבות והדבור כולו מבואר לא יצטרך ביאור אם הובן כל מה שסדרנו בפתיחת זה הסדר:

משנה ט

גומותיהן. החפירות אשר ישארו בחיצוני הלחם בעת אפייתו ולא ירצה פה באמרו מים מקודשין מי חטאת ואמנם ירצה בהן מים יהיו על טהרת הקדש כמו ככרות הקדש עד שיהיו אלה המים משקה הקדש ואלה הככרות אוכלין של קדש ואם נגע השרץ בא' מאלה הככרות ונגעה הראשונ' בשני ושני בשלישי ושלישי ברביעי וכן אל לא תכלית הנה כולן טמאות מפני המשקה מועט אשר בכל ככר מהן כי זה המשקה תחלה ואע"פ שהמשקה אינו אשר נגע בככר השני אך מפני חבת הקדש חשבנו היות המשקה שבתוך הגומא הוא אשר נגע בכל ככר מהן וישוב כל ככר מאלו הככרות שני לטומאה מפני המשקה אשר היא תחלה ואשר תהיינה אלו הככרות ככרות תרומה הנה השרץ מטמא שנים ופוסל אחד כפי העיקר אשר ביארנו ופירשנו בפתיחת זה הסדר לפי שהוא אם נגע בככר של תרומה שב ראשון ואם נגע ככר ראשון בככר שני טמאו ואלה השנים טמאים והככר השלישי פסול וכל מה שאחר השלישי טהור זה אם נגע ככר זה בככר לבד ולא נקפיד במשקה אשר בתוך הגומות בככרות תרומה אמנם אם היה בין כל ככר וככר לחות שיעור די שיטפיח היד והיא אשר תקרא משקה טופח כמו שביארנו פעמים רבות הנה כל אלה הככרות טמאות ואפי' היה אלף לפי שהוא תרומה וביאור זה שהשרץ בעת שנגע בזה הככר שמו ראשון וזה המשקה הטופח אשר בככר הוא תחלה ואם נגע הככר השני בזה המשקה הטופח אשר בככר הראשון שב הככר השני להיות תחלה ואם נגע הככר השלישי בזה המשקה אשר יתחבר ביניהן ישוב הככר שלישי ג"כ שני לטומאה וכן ישובו הככרות כולן שני לטומאה אלא הככר הראשון אשר נגע בו השרץ שהוא ראשון וזה מפני המשקה אשר בין כל ככר וככר אשר הוא תחלה לעולם ואע"פ

שהוא נטמא בשני לטומאה וכבר ביארנו אלה השרשים כולן בפתיחת זה הסדר והיה זוכר לכל לשון זאת הפתיחה כמו שהודעתיך שמה:

פרק ב

משנה א

תחלת מה שראוי שתדעהו שזה הירק הוא חולין ואמרו תחלה האשה שהיתה כובשת ירק היא אשה נדה אשר היא אב ולא ירצה באמרו כובשת שהיתה מכבשת והיא נדה ואמנם הפי' כן קדרה שהיה בה ירק כבוש ונגעה נדה בעלה חוץ לקדרה אם נגעה בזה עלה הירק היוצאת מן הקדרה והיה זה העלה יבש אפילו היה במה שיוצא מן הירק חוץ מן הקדרה כביצה הנה הוא טמא ושאר הירקות אשר הם בקדרה טהורים וכן הקדרה והמשקה אשר נכבש בה הירק הזה הכל טהור לפי שזה העלה כמובדל מכל מה שבקדרה להיותו יוצא מן הקדרה ואע"פ שקצתו תוך הקדרה ואם היה זה העלה אשר חוץ הקדרה בו משקה ונגעה בו והיה בו כביצה הנה להיותו כביצה יטמא המשקה אשר בו וזה המשקה מחובר במשקה אשר תוך הקדרה אשר בה נכבש זה הדבר הכבוש יטמא המשקה כולן אשר בתוך הקדרה ולזה יטמא כל הירק והקדרה כי משקין טמאין יטמאו הכלים והאוכלים כפי מה שהתבאר ואם לא היה בו כביצה הנה לא יטמא המשקה המחובר בה כפי מה שהתבאר ואחר [כך] אמר חזר לקדרה הכל טמא ר"ל אם היה בו כביצה והוא נגוב ונגעה בו חוץ לקדרה אשר אמרנו שהוא טמא והכל טהור כל זה עוד (שיאריך להיות) [היותו] חוץ לקדרה אמנם אם חזר לקדרה הנה הוא יטמא המשקה אשר בתוך הקדרה אשר בה נכבש הירק ויטמא זה המשקה לקדרה ולכל מה שבה כמו שהתבאר ואחר [כך] אמר היתה מגע טמא מת אשר הוא ראשון לטומאה כפי מה שביארנו בשמיני מכלים נגעה בו ירצה בירק אשר בקדרה בין במקום המשקה בין במקום הנגוב אם יש בו כביצה הכל טמא וזה שזאת הביצה ישוב שני לטומאה ולהיותו בתוך הקדרה יהיה כל הירק הכבוש חבור ויטמא המשקה אשר בתוך הקדרה כפי מה שיתבאר בזה הפרק שהשני בחולין מטמא משקה חולין:

ואחר אמר היתה טבולת יום מנערת הקדרה בידים מסואבו'. לפי שטבול יום לא יטמא חולין ולזה הוצרך לומר ידים מסואבו' (ולהבדיל) [יעב"ץ ולהודיע] שהיא טבולת יום להודיענו הכוונה אשר התבאר בתוספתא והוא אמרם (אחד) טהור שידיו טמאות מטמאה משקה חולין ר' אלעזר בר' שמעון אומר אין ידים לטבול יום ר"ל אין הבדל בין היות ידיו טמאות או טהורות ואינה הלכה ואל זאת הכוונה כיון פה אמנם היות הירק

פסול והקדרה טהורה לפי שהמשקין שנטמאו מחמת ידים לא יטמאו הכלי בשום פנים כמו שביארנו בפתיחת זה הסדר:

משנה ב

ר' אליעזר אומר. שאנחנו מצאנו דין מי שיאכל הדבר הטמא אשר יותר רע מהדבר הנאכל עצמו ההיא אשר טמאו וזה נבלת עוף טהור אשר יתבאר שהיא לא תטמא בעצמה אדם וכלים במגע ומי שאכלה נטמא הנה לא אומר מאין נשים אנחנו אשר יאכל אוכל ראשון ישיבהו ראשון לטומאה ומי שאכל השני שני ומי שיאכל השלישי שלישי. ר' יהושע אומר שאנחנו לא [גי' יעב"ץ אמרנו] ידענו מנבלת עוף טהור לפי שדינה זר יוצא מן ההיקש וכן אמר חדוש הוא אבל יאמר שהוא ימצא דין האיש האוכל יותר קל מדין הדבר הטמא הנאכל שאוכלין טמאין יטמאו בכביצה ומי שיאכל כביצה מאוכלין טמאין הנה הוא טהור עד שיאכל כחצי פרס כמו שבארנו בזאת המסכתא ור' יהושע אומר שמי שאכל אוכל ראשון ישוב שני ואמנם סבת זה שמי שאכל אוכל שני ישוב שני ולא הורידו ממדרגתו שאנחנו נמצא משקין טמאין ישימו האוכלין שני לטומאה אם יקרבו בהן ואם יהיו אלו המשקין כבר נטמאו בשני לטומאה כמו שביארנו בפתיחה וזהו ענין אמרם בתת סבה לזה שהשני עושה שני ע"י משקין ואמנם עשה ר' *צ"ל ר' יהושע (יהודה) זה ושם אוכל אוכל שני שני והודיענו באמצעו' המשקין כמו שזכרנו לסבה אשר ביארנו בגמרא דשבת (דף יד.) וזה שאילו שמנו אוכל אוכל שני שלישי לכן לא יפסול את התרומה לפי שהשני הוא אשר יפסול כמו שבארנו פעמים רבות ואנחנו כבר שמנו מי"ח דבר שגזרו שיהיה מי שאוכל אוכל שני שיפסול את התרומה ר"ל שאם אכל אוכל שני ואחר שתה עליו משקה תרומה והוא עדיין בפיו הנה יטמא המשקה וישיבהו תחלה ולכן גזרו על אוכל אוכל שני שיפסול את התרומה ולא יפסול אלא אם היה שני כמו שהתבאר פעמים רבות ואחר אמר שמי שיאכל אוכל שלישי ישוב שני לענין הקדש לבד לפי שהוא אם נגע בקודש ישיבהו שלישי ולא נחשבהו שני לתרומה עד שנאמר שהוא אם נגע בתרומה פסלה כמו שיעשה השני אבל אם נגע בתרומה זה אשר אוכל אוכל שלישי לא פסלה כמו אילו נגע בו אוכל שלישי אשר אינו פוסל לזולתו כמו שהתבאר שם ביאורו ואמר שזה האוכל שלישי אשר אמרנו שמי שאכלו ישוב שני לקדש ושלישי לתרומה הוא שלישי לחולין שנעשו על טהרת התרומה לפי שהחולין עצמן לא ימצא בהן ג' בשום פנים כמו שיתבאר בזה הפרק. וכונת אמרם בכ"מ שנעשו על טהרת הקודש ועל טהרת התרומה מה שאני מספר בהיות החברים הנכבדים רוצים להסבב הבטול מהמון עמי הארץ עד שלא יאכילום ולא ישקום למה שיהיה בזה מן

הטוב כפי מה שיובן מדברינו באבות היו מחייבין עצמן שיהיו אוכלין חוליהן בטהרה ואם היה אוכל על טהרת התרומה הנה יהיו אלו החולין כאילו הן תרומה לענין הטומאה וההפסד ואם היה אוכל על טהרת הקדש הנה מדרגתה כאילו הוא קדש וכבר ביארנו זה *צ"ל בפ"ב בסוף מסכת חגיגה (דף כ.) וכן התבאר בסוף מסכת פרה שיעשו חולין ג"כ על טהרת החטאת ר"ל פרה אדומה וידוע הוא ששלישי של תרומה פסול ומי שאכל שלישי שבחולין שנעשו על טהרת תרומה ישוב שני לקדש כי בין הקדש והתרומה מדרגות כמו שהתבאר ואם נגע בקדש ישיבהו שלישי ולא ישוב שני לתרומה אמנם זה האדם הוא כמו אוכל שלישי עצמו אשר הוא פסול ולא יפסול זולתו ויהיה לשון זו המשנה וביאורה כן האוכל אוכל שלישי של חולין שנעשה על טהרת תרומה נעשה שני לקודש ואין שני לתרומה אלא שלישי וכבר נתבאר לך מדברי ר' יהושע שמי שאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שב פסול לתרומה ר"ל שאין ראוי לאכילה אמנם אם נגע בתרומה אינו פוסל אותו וזה הענין בעצמו במי שיאכל שלישי של תרומה עצמה שהוא פסול לאכול את התרומה ואינו פוסל את התרומה במגע כמו שפסל אותה האוכל אוכל שני וזהו ביאור הש"ס כלל זה המאמר במסכת חולין (דף לד:) ושמור אלה העקרים למה שיבא אחר זה והיה זוכר אותן והלכה כרבי יהושע:

משנה ג

כבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שכל מאכל טמא ושלא יטמא זולתו יקרא פסול ודע זה ודע גם כן שהטמא זה אשר יקרא פסול יאמר אליו פוסל ולא יסופקו אלו השמות עליך ולא יתחלף לך פסול בפוסל וידענו שהשני שבחולין טמא מאמרו (ויקרא י״א:ל״ג) וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא והשרץ אב הטומאה והכלי ראשון והדבר אשר יהיה בתוכו מן האוכלין שני ואמר הש"י יטמא ולא יהיה בחולין שלישי לעולם ולשון הגמרא שאין שני עושה שלישי בחולין וכבר זכרנו זה בחמישי מסוטה (ד' ל.) ובאמרו הנה השלישי אמנם הוא בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכן יתבאר בגמרא חולין (ד' לה.). ונזיד הדמע הוא התבשיל אשר יהיה בו תרומה אשר נקרא דמע כמו שאמר (שמות כ״ב:כ״ח) מלאתך ודמעך לא תאחר וכבר התנה בש"ס (תמורה דף ד.) בזה התבשיל תנאי והוא שלא יהיה מן התרומה בזה התבשיל השיעור מה שיבא ממנו כזי' בכדי א"פ ולזה מותר למעוט שיעור התרומה אמנם אם היתה התרומה יותר נראה מזה לא יותר לאכול זה המאכל באוכל שלישי לפי שאנחנו כבר ביארנו בהלכ' אשר קודם זאת שמי שאכל שלישי שבחולין שנעשו על טהרת התרומ' אין ראוי לו לאכול התרומ' אע"פ שלא יפסול אות' בנגיע' וביי"ב מזבחי' (דף צט:) אמרו שלישי של תרומ'

עצמה אסור לאכול ומותר ליגע באכילה עבוד רבנן מעלה בנגיע' לא עבוד רבנן מעלה ושמור אלו העקרי':

משנה ד

הנה שמו השני שיפסול השלישי בתרומ' במצאם הפסוק אוסר על טבול יום לאכול התרומה והוא אמרו (ויקרא כ"ב:ז') ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וקראו האל יתברך (שם) טמא והוא אמרו (ויקרא י"א:ל"ב) במים יובא וטמא עד הערב וטהר וכבר ידעת ששכבת זרע מאבות הטומאות ובעל קרי ראשון כמו שביארנו בפתיחת הסדר ועוד יתבאר לך לשון זה הענין בסוף זבים בעל קרי כמגע שרץ ואם טבל ירד מדרגה אחת מן הטומאה ושב שני אך שהוא עם זה נקרא טמא ואסור עליו לאכול התרומה ויפסול התרומה וישיבה ג' בתרומה ולזה ג' בתרומה פסול אמנם הד' הנה הוא טהור ולכן מותר לאכלו בנזיד הקדש לפי שהוא אילו אכל ג' שבתרומה שב שני לקדש כמו שקדם:

משנה ה

מן העקרים אשר קדמו שמחוסר כפורים מותר לו לאכול תרומה ולא יאכל בקדשים עד שיביא כפרתו ולאמרו (שם יב) וכפר עליה הכהן וטהרה אמרו טהרה לאכול בזבחים וכבר ביארנו בתורה בביאור היות שני בחולין טמא והוא אמרו (שם יא) כל אשר בתוכו יטמא ואמר בבשר קדשים (שם ז) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף ואמרו בכל טמא יכנס תחתיו שני לטומאה אשר לשון הכתוב בו שהוא טמא כמו שביארנו וזה הבשר אם יגע בשני ישוב שלישי וצוה השם בשריפתו בהיותו טמא וכבר מצאנו לשון התורה שיש שלישי בקדש ואמרנו ג"כ שאם היה מחוסר כפורים שהוא מותר בתרומה ואסור בקדש כל שכן השלישי שהוא פסול בתרומה לא ימעט מלפסול רביעי בקדש וזהו אמנם למדנו שלישי בקדש מן התורה ורביעי מק"ו וכמו שהאוכל שלישי של תרומה אסור לאכול תרומה ואע"פ שלא יטמא שלישי בתרומה לזולתו בנגיעה כפי מה שביארנו כן ג"כ אשר יאכל רביעי של קדש פסול ולא יותר לו לאכול הקדש ולכן לא יותר לאכול נזיד הקדש אלא בחמישי ולא ברביעי שהוא בעת אוכלו הרביעי יפסול גופו ולא יותר לו לאכול נזיד הקדש ולא נאמר כמו שאמרנו בתרומה שאם לא יהיה כזית בכדי אכילת פרס מותר לו זה לפי שלקדש מעלה יתרה על התרומה בדברים רבים כמו שהתבאר בשני מחגיגה (דף יח:) וזהו הקדש הנזכר פה בבשר קדש ולחם קדשים ובתוס' (פ"א) באיזה קדש אמרו בקדשי מקדש כגון חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הם כתרומה והשרץ מטמא שנים ופוסל באחד מהן ושם נאמר גם כן החלה והבכורים ותשלומי תרומה וחומשה

הרי הן כתרומה והטבל והמדומע וגדולי תרומה ומעשר שני הרי הן כחולין אמנם מעשר ראשון כבר קדם לך מחלוקת בו בי"א מפרה:

משנה ו

כבר נתבאר בגמרת תרומה ובמסכת חולין (דף לג:). שהוא רוצה פה באמרו שנעשו על טהרת הקדש ואמר שזה האוכל שלישי נגע ברביעי של קדש פוסלו וישיבהו פסול כמו שקדם לך וכן אם נגע בחולין שנעשו על טהרת הקדש וזו היא משנה ראשונה אשר אמרו חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו בכל הדברים וכבר ביארנו בשני מחגיגה (דף כ.) של זה בשש מעלות הראשונות לבד ואמנם ה' האחרונות והיא הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש. הרביעי בקדש פסול [היד צ"ל] היא מטמאה חבירתה בקדש צ"ל אין בין אוכלים טמאים נגובים בידים מסואבות בקדש אונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש כי הקדש לבדו נתייחד לא חולין שנעשו על טהרת הקדש וכבר נתבאר לך שהרביעי אינו פסול בהן וכן השלישי אמנם הן בענין מגע טומאות כחולין כמו שהתבאר בסוף נדה (דף עא.) וכל מה שתמצא במשנה מזכרון שלישי [בחולין] שנעשו על טהרת הקדש היא משנה ראשונה ואחר ביאר ואמר שזה אשר אמרנו ששלישי בתרומה עושה רביעי בקדש אמנם זה שלישי של תרומה עצמה אמנם שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה אמנם ימצא בה לעולם שנים טמאים ואחד פסול ואפי' בקדש ולא תעבור ממנה הטומאה לאוכל רביעי כלל וזה כוונת אמרם אבל אם נעשו לטהרת תרומה מטמא ב' ופוסל אחד משל בזה שיהיה אוכל ראשון של חולין שנעשו על טהרת תרומה שנגעו בו אוכלין של קדש הנה הוא ישימם שני ויהיו טמאים ואם נגעו אלו האוכלים באוכלי קדש ג"כ הנה זה האוכל ישוב פסול ולא יטמא זולתו ואע"פ שהוא קדש ומאשר הגיע בטומאתו אמנם מחולין שנעשו על טהרת הקדש לא תעבור הטומאה ממנו זולת אל השלישי ואפילו היה השני והשלישי אשר הוכנה להן הטומאה קדש והבן זאת הכוונה שהיא בתכלית העיון ויהיה לשון זה הדבר להוסיף הכוונה והביאור כן השלישי שבתרומה מטמא [משקה] קדש ופוסל אוכלין של קדש ושל חולין שנעשו על טהרת קדש בד"א בתרומה עצמה אבל חולין שנעשו על טהרת התרומה שנים טמאים והשלישי פסול ואפי' היה השני והשלישי קדש אינו עושה רביעי בקדש הואיל והראשון של חולין נעשו על טהרת תרומה והבן זה והיה זוכר לדברינו בטומאת משקין בפתיחת זה הסדר:

משנה ז

זה הדבור כולו מבואר ואמתי זולת פרק אחד ממנו והוא אשר חלק בו ר' אליעזר והוא אמרו שטומאת הקדש ואפי' היה התחלתה מן החולין הנה ימצא בה הרביעי כמו שביאר [בד"נ הגי' פה] בו באמרו שהראשון שבחולין תעבור ממנו הטומאה אל הרביעי בקדש ושהוא יטמא השני והשלישי ויפסול הרביעי וכן אמר ששלישי של חולין יפסול גם כן רביעי של קדש ויטמא משקה הקדש וישיבם משקין טמאים וכבר קדם מאמר ת"ק שלא יעשה זה אלא שלישי של תרומה עצמה אמנם חולין שנעשו על טהרת תרומה הנה לא ימצא בהן אלא שנים טמאים ואחד פסול ואפילו בקדש לא תעבור הטומאה אלא השלישי כמו שביארנו וכ"ש אם היה עיקר הטומאה מן החולין עצמן ואין הלכה כר"א:

משנה ח

כבר התבאר. שהאוכל אוכל שני ישוב שני לטומאה ושם התבאר ג"כ שהשני לטומאה מטמא משקה חולין וכבר ביארנו פעמים רבות שאלה המשקין טמאין ישובו תחלה ולכן לא יעשה בבית הבד לבלתי יטמא השמן ולשון התוס' האוכל אוכל שני לא יעשה בבית הבד מפני שהוא שני והשני מטמא המשקין לעשותו תחל' ואמרו על משקה הקדש ירצ' לומר על טהרת הקדש ואמר לטמא שנים ולפסול אחד כל עוד שתשמעהו בכל המשנה והש"ס כונתו שיהיה הראשון והשני טמאים והשלישי פסול כמו שהתבאר במשפט טומאת תרומה ואשר אמר שהוא [צ"ל כחולין] (באוכלין) יהיה הראשון טמא והשני פסול ואלה השלשה סברות בחולין שנעשו על טהרת הקדש וכקדש דמו ואין הראשון טמא והשני פסול לבד והשלישי טהור בחולין:

פרק ג

משנה א

כבר ביארנו פעמים רבות שהמשקין תחלה לעולם ואפי' נטמאו באוכל שני וכבר ביארנו שרוטב הוא מרק אשר אם יקפא ישוב דומה לדבק וגריסין נזיד הפולין ומדרכו ג"כ שאם יקורר יקפא וכן החלב אם יעמוד זמן מה יקפא ואם היה אחד מאלו השרפים אשר מדרכן שיקפאו אם [צ"ל יקוררו] ישארו וכבר התחילו להקפא ונשאר בהם מהלחות שיעור שיטפיח היד הנה היא במדרגת המשקין ואם נטמאו שבו תחלה ואם צ"ל יקפאו נטמאו אחרי הטמאם ונשלם הקפאתה שבו שניים לפי שהם אז אוכל והוא כמו אוכל שנגע במשקה טמא אשר הוא שני כמו שהתבאר ואם נהפך הענין שנטמאו והן נקפין והיו שני ואחר לקחו להתיך אחר היותם שני לטמא הנה יש בו זאת החלוקה שאם היה

הדבר הנקפה בכללו כביצה מכוונת ואחר הותך הנה זה הניתך טהור לפי שהן משקין ולא יטמאו בדבר כי האוכל אשר כבר נטמא כבר נשתנה צורתו ואם היה זה האוכל שני הנקפה יותר מכביצה הנה כל המשקה הניתך ממנו טמא ואם הותך הכל שבו המשקין טמאין לפי שבעת מה שלקח ההתכה תחלת נקודת ההתכה נטמא באוכל שני אשר הובדל ממנו לפי שנשאר ממנו נפרד כביצה בעת צאת זאת הטפה וכבר ביארנו שכביצה מאוכלין טמאין יטמא משקין אם נגע בהן וכל מה שיותך אחר זה יעורב באלה המשקין טמאים אשר יצאו ראשונה וזה היא כונת אמרו כיון שיצאה טיפה ראשונה נטמא בכביצה:

משנה ב

כונת אמרו תחלה לעולם שאם נטמא ואחר נקפה (אחר זה) ואחר נמחה ואחר נקפה ואחר נמחה אפי' היה זה אלף פעמים הנה הוא תחלה לפי שהנקפין לא יקפאו באמת ומשקים יחשב ואפילו בעת ההקפאה:

ופירוש גוש. הגוף המדובק כמו גוש עפר והכונה פה שהיו כל הזיתים טמאים מקובצין מחוברין גשם אחד וכבר פירשנו וביארנו בפתיחה שאוכלין טמאין לא יטמאו הכלים ושמשקין טמאים יטמאו הכלים והתבאר גם כן בכלים שמשקין טמאין מטמאים התנור באויר אם היו יותר מכביצה בעת מה שיצא השמן בחום האש יטמא בכביצה הנשארת משאר הזיתים קודם שריפתן וישובו משקים טמאים ויטמאו התנור להגיעם באוירו וזה אם יהיו מקובצים אמנם אם יהיו הזיתים גרגרים מובדלים או חלוקים לא יהיה בכל כביצה ואפי' היה אי זה שיעור שיהיה הנה לא יטמא התנור לפי שהשמן אשר יצא יצטרך שיגיע בו כביצה אוכל טמא ושיהיה כולו מחובר ואז יטמא ואין הלכה כר"ש שזורי:

משנה ג

אם תהיה זוכר לעקרים הקודמים ביאורם והבנת מה שקדם מן הביאור הנה זה המאמר מבואר ואמנם יצטרך לידיעת עיקר אחד לבד והוא שהזב והדומה לו ר"ל זבה ונדה ויולדת יטמא כל מה [צ"ל שישא] שישאר ואע"פ שלא יגע בהן אבל יטמאה במשא ושוין בזה האוכלים והמשקים כמו שנבאר בסוף זבים:

משנה ד

ידוע שהשמש יכלה לחות הגוף וינגבנו ולכן יכמש והמים ילחלחם וירפם ויגדלם ויוסיף בגדלן ואודיעך הנה עיקר אחד והוא שהשיעורים כולן אמנם נשמור בהם שיעור הגודל

ולא נביט לרפיון החלקים (וההתעכבות) [וההתאבכות] לא לענין הטומאה ולא לענין איסור והיתר וביאור נתפחו נפחו ר"ל שנוספו וגדלו:

משנה ה

ירצה בזה המאמר שמשפטי הטומאות והטהרות ילכו כפי הענין אשר ימצא עליה הדבר שאם יהיה בענין שיקבל טומאה הנה הוא טמא ואם יהיה בענין שלא יקבל טומאה הנה הוא טהור והמשל הנזכר הוא שאם ימצא מחט מליאה חלודה או שבורה אשר לא יטמא היא על זה הענין שהיא לא [צ"ל לאתויי] תאמר לתפירה כמו שבארנו בי"ג מכלים ולזה תהיה אצלנו בחזקת טהרה ולא נאמר אולי טמאה היתה בעוד שהיתה שלימה ואחרי הוטמאה נשברה וטהרה שלא נשאר בה טומאה כפי מה שהתבאר בכלי מתכות שהן חוזרים לטומאתן הישנה אבל נשימה כמו טהורה אם נמצא בענין הטהור:

משנה ו

כבר בארנו פעמים רבות שספק טומאה ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור. וידענו זה מסוטה שאם נסתרה עם איש ברה"י נאסרה לבעלה והענין ספק לפי שהוא לפעמים בועלה או לא והוא אמרו יתברך (במדבר ה':י"ג) ונסתרה והיא נטמאה הנה זה מלמד שכל ספק טומאה ברה"י טמא. ובתנאי שיהיה זה אשר נתחדש לו הספק יש בו דעת להשאל וישיב במאמר אמנם מי שאין לו דעת להשאל אפי' יהיה ברה"י ספיקו טהור לפי שאנחנו ידענו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מסוטה אשר יש לה שכל ואפשר לשאול פיה ויאמר אליה אם נבעלה ותענה מזה ואז נדין בספיקה שהוא טמא וכל מי שיש לו שכל ואפשר לשאלו אם נטמא אם לא הוא אשר ספיקו ברה"י טמא ולזה העיקר אמר שחרש שוטה וקטן אם נמצאו במבוי שיש בו טומאה שהן טהורים ואע"פ שהמבוי רה"י ונחנו לא נדע אם נגעו בטומאה אם לא לפי שהן אין בהן דעת. אמנם הפקח ספיקו ברה"י טמא. ולשון התוספתא [דטהרות פ"ו] שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא אמר להן סוטה מה היא לבעלה ודאי או ספק אמרו לו ספק אמר להן מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י אף להלן רה"י מה כאן דבר שיש בו דעת להשאל אף להלן דבר שיש בו דעת להשאל מכאן אמרו דבר שיש בו דעת להשאל ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור. ומפני מה ספק רה"ר טהור אמר להן מצינו שהצבור עושה הפסח בטומאה בזמן שרובן של צבור טמאים אם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור שאפשר להשאל ליחיד ואי אפשר להשאל לרבי':

משנה ז
כונת זה המאמר שעם היות השושנים במקום הטומאה לבד ולא אפשר להגיע אליהם אלא אחר הטמא לא נאמר כבר נסתלק הספק ובאמת שהוא בעצמו נכנס שם וכבר נטמא טומאת מת אבל הספק נשאר לפי שאפשר שזולתו לקטן אליו ובנפילת הספק הנה הוא טהור כמו שביארנו. וכן חמור בין הקברות הכלים שעל גבו ספק. מפני שאם השכיב עצמו על הארץ ונגע בקבר הנה נטמאו הכלים ואם היה שלא נגע בקבר הנה הן טהורים מפני זה הספק הן טהורין לעיקר אשר הקדמנו שהוא אין בו דעת להשאל:

משנה ח
זה התינוק הוא טמא והעיסה טהורה והוא ברה"י ומצאנו חתיכה מזאת העיסה בידו ר' מאיר אומר ספק הוא אם חתכה בידו וטימא את העיסה או חתכה זולתו אליו ולכן ספיקו טהור ויהיה העיסה טהור לפי שאין בו דעת להשאל כמו שבארנו וחכמים אומרים אין שם ספק שחזקה שהתינוק מטפח ולכן יהיה העיסה טמא בחזקתה וכפי זה האופן ילך הדין בתרנגולין ומשקין טמאים וכן שאר ב"ח אע"פ שהיו אלה המינים אין בהן דעת להשאל לפי שחזקתם שהם ישתו ואז יאכלו מזאת העיסה ואם היה הקירוב בין העיסה והמשקה הטמא עד שישאר הטפחה בפיהם מאלה המשקים הנה טמאה העיסה בלי ספק ואין הלכה כר"מ והלכה כר' אליעזר בן יעקב:

פרק ד

משנה א
הזורק טומאה. ר"ל מי שישליך דבר טמא ואמר שבין שישליך ככר טהור בין מפתחות טמאים או השליך מפתח טמא בין ככרות ונמצא הככר בלתי נוגע במפתחות הנה הלחם טהור וזה הספק טהור ולא נאמר לך נגע הככר במפתחות בעת עברו עליהן אחר שהטומאה לא נחה על הדבר אבל עברה עליה העברה ורבי יהודה אומר שאם השליך ככר טהור בין מפתחות ועבר עליהן הנה הככר טמא לפי שהמפתחות הטומאות נחות והרי יש לטומאה מקום ואם השליך מפתח טמא בין ככרות טהורות הנה הוא טהור לפי שהטומאה בלתי נחה ולא תעצור לה מקום והמשל במפתחות והוא ההיקש לשאר טומאות אמנם הכוונה שאם השליך דבר טמא ולא יודע בעת עברו בזה המקום אם נגע או לא נגע והידוע ברוב שיושלך מפתח או ככר ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ב
ספקו טהור. ואע"פ שהיא תרומה כאשר לא נחה הטומאה במקום ידוע ספקו טהור:

משנה ג

זה כולו מבואר ואמר היו מנקרים בהן על הארץ רצה לומר שהניחו זה השרץ על הארץ וינקרו בו ויאכלו ובתנאי שיהיה זה ברה"י ולזה אם נסתפק אם נגע אם לא נגע ספקו טמא כמו שביארנו:

משנה ד

כבר קדם לך באהלות (פ"ב מ"א) שכזית מן המת מטמא באהל וכן התבאר מה שנטמא באהל אם האהיל על האדם ועל הכלים טמאים אמנם שמנו ספק כלים טהור אע"פ שהן ברה"י לעיקר אשר זכרנו והוא שאין בו דעת לישאל ואף ע"פ שהוא ספק כי לפעמים כל אחד מהכלים נגע בשרץ בעת השאיבה וכן לפעמים יהיה השרץ בכלי העליון אשר ישפך ממנו ובעת מה ששפך הגיע בכלי התחתון ועם כל זה טהרנו זה הספק ואמרנו שהעליון טהור והכלי' טהורין זולת אשר נמצא בו השרץ:

משנה ה

כבר ביארנו בפתיחה ששתי הטמאין הן משקין טמאין וידוע ששתי הבהמות טהורים וכבר התבאר בתוספת' שאם נתערבו מי רגלים טהורים עם מי רגלים טמאין אמרו רואין אותן כאילו הן יין במים אם בטלו מראיהן טהורים ואם לאו טמאין ואמר שם שאם נתערבו מי רגלי אדם טמא עם מי רגלי בהמה בשוה חצי בחצי הנה זה המעורב ספק אם בטל מראיו ויהיה טהור או לא בטלו מי רגלי האדם ויהיה הכל טמא וזהו מכלל הספיקות אשר שורפים עליהם התרומה וכבר נתבאר באהלות (פי"ח מ"ו) שארץ העמים ובית הפרס מטמאים במגע ובמשא והיה ספק אם יש בה עצם כשעורה או אין בה וכן הרוק הנמצאות בשווקים הנה לפעמים הוא רוק איש טמא והוא משקין טמאים או הוא רוק איש טהור וכן הכלים הנמצאים אפשר שיהיה כלי טמא או כלי טהור ובגדי עם הארץ ג"כ ספק אם הן טמאין או טהורים וכל עוד שנגעה תרומה באחד מאלו הדברים הטמאים אשר נטמאו בספק הנה היא תשרף לפי שנטמאה וזהו ענין אמרו על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן רצה לומר שהתרומה נגעה באחד מאלה באמת וזהו ספק טומאה ולפי שאלה בעצמן טמאין בספק כמו שביארנו ואמר ר' יוסי שספק מגען ג"כ ברה"י שורפין את התרומה וחכ"א ברה"י תולין לפי שהיא שתי ספיקות אחת מהן ספק נגע ספק לא נגע ואת"ל נגע ספק טמא הוא זה הרוק או זה הכלי או טהור והעיקר אצלינו שעל ספק ספיקא אין שורפין את התרומה כמו שיתבאר בד' מנדה ולכן ברה"י תולין וברה"ר טהור כפי העיקר ואין הלכה כרבי יוסי:

משנה ו

כבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שרוק הזב מאבות הטומאה ועוד יתבאר בסוף זבים שהוא מטמא במגע ובמשא ובהסט ויתבאר לך בפ' ז' מנדה (דף נד:) שרוק הזב אמנם יטמא כל עוד שהוא לח אמנם אם יתייבש ונתנגב תכלית היובש הנה לא יטמא כמו שהתבאר שם ואם יהיה ברה"י שני רוקין אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן ולא ידע באיזה מהן נגע ואמרו פה טמא אינו רוצה בו טמא ודאי אמנם ירצה בו אחד מן הרוקים הנמצאים אשר קדם המאמר בהן שהן טמאים ושורפים עליהן התרומה כאילו יאמר רוק אחד טהור ודאי וא' נמצא ונגע ונשא או הסיט לאחד מהן ברה"י ולא ידע באיזה מהן נגע הנה זה האיש אם נגע אחר זה בתרומה תולין ואין שורפין לפי שהוא תרי ספקי וזהו ביאור אמרם בהלכה הקודמת שספק מגען ברה"י תולין כי אין הבדל בין נפילת הספק בככר של תרומה עצמה אם לא נגע או בנפילת הספק באיש אשר נגע בתרומה באמת אם נגע ברוק טהור או ברוק הנמצא וכן בשאר הספקות ששורפים עליהן התרומה ואמר על מגען ברה"ר (או ברוק הנמצא) תולין עליו את התרומה וסבת זה מה שהתבאר מן התוספתא והוא אמרם כיון שנתלש עליו נעשה רה"י וכוונת זה שהרוק אם יהיה לח יתלה באבר אשר יגע בו וכבר ביארנו שהוא מטמא בכל שהוא ואם הגיע ממנו על גוף זה האיש אי זה שיעור שיהיה הנה הוא ספק ברה"י לפי שגוף האדם אינו רה"ר אמנם אם היה הרוק הנמצא יבש וכן הרוק הטהור ונגע בא' מהן ברה"ר אשר לא נתלה בגופו דבר הנה הוא טהור לגמרי ולא יפסיד התרומה לעולם כמו שקדם בהלכה אשר קודם זאת שספק מגען ברה"ר טהור אמנם אם נשאה ר"ל נשא אחד מהן ולא ידע איזה מהן הנה הוא ג"כ תולין עליו את התרומה אע"פ שהם יבשים לפי שכבר נשא ויצא הספק מרה"ר בהיות זה הרוק נשוא על זה האדם ותכלית מה שאמר שספק טומאה ברה"ר טהור ואם ספק נגע או לא נגע אשר עצם הדברים אשר נפל בהן הספק ברה"ר אמנם המשא הנה לא לעיקר אשר זכרנו והוא אמרם כיון שנתלש נעשה רה"י אמר היה רוק יחידי ר"ל רוק יחידי נמצא ונגע בו או הסיטו ואפי' ברה"ר כי זה האיש שורפין עליו את התרומה כפי מה שהתבאר שעל ודאי מגען שהוא ספק טומאה שורפים ואפי' ברה"ר כפי מה שביארנו בהלכה הקודמת ומבואר הוא שאמרו פה ברוקין היבשים לא ירצה בהן שהן יבשים בתכלית שהן אז לא יטמאו כמו שיתבאר בנדה (שם) ואפי' היה רוק הזב ודאי אמנם ירצה בהן ששבו מן הנגוב בגדר שלא יתלה ביד [אדם] אם לא ימששהו לכוונה אשר ביארנו ולזה אמרה התוספתא נגובים ולא אמר יבשים:

משנה ז

ידוע הוא שג' לוגין מים שאובים פוסלים את המקוה ואם נפל הספק אם נפלו המים שאובים לזה המקוה או לא נפל או נפל הספק ג"כ היש בהן השיעור אשר יפסול אם לא הנה המקוה כשר כמו שיתבאר בשני ממסכתא מקוואות והוא מתחיל לבאר כל ספק מאלה י"א ספיקות הנשארות:

משנה ח

מאשר לא תנוח זאת הטומאה על גב הקרקע שמו ספיקו טהור כי ספק הוא אם נגע או לא נגע ור' שמעון אומר אם היו המים אשר הטומאה צפה על פניהם בכלים ספיקו טמא רבי יהודה אומר שאפי' היו בקרקע וספק הוא אם נגע או לא נגע כי המים אז נחו והטומאה אז נחה לפי שהוא ירצה פה בירידה רדתו לטבול באלה המים או לרחוץ בהן ואם טבל ועלה ונסתפק אם נגע או לא נגע בעת עלותו הנה הוא טהור כי [צ"ל בעליתו מן המים] ברדתו אל המים תדחה הטומאה לצדדים ותרחק ממנו והוא אמרם בתוספתא (פ"ה) מפני שהמים דוחפים אותה לצדדין ור' יוסי אומר אפילו היה המקום צר בגדר שתבא הטומאה וידביקהו כל עוד שלא יתאמת שהוא נגע ספיקו טהור להיותו צפה על פני המים ומבואר הוא שזה כולו אמנם ברה"י אמנם ברה"ר אפי' לא תהיה צפה ספיקו טהור כמו שיתבאר ועוד התבאר במסכת נזיר (דף סד.) שזה הדין אמנם הוא לענין שרץ בלבד. וזה שת"ק אומר שאמרו בכל השרץ השורץ יורה שהוא מטמא בכל מקום ששורץ ואפי' על פני המים ואמרו על הארץ יורה שהוא לא יטמא אלא על הארץ ואמר אם לא יהיה השרץ על הארץ ונסתפק אם נגע או לא נגע ספקו טהור *צ"ל ור' שמעון ור' יהושע יקבל מיפת מאומרו (ויקרא י"א:ל"ו) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הנה זה מופת שהשרץ לא יטמא במים ואחר אמר ונוגע בנבלתה יטמא עד הערב הנה זה יורה שמי שנגע בשרץ וירד במים טמא ויגיע מזה אם נתאמת בנגע שהוא טמא ואם נסתפק אם נגע או לא נגע טהור זה במעין ובור אשר המים בקרקע אמנם אם יהיו המים בכלים ספיקו טמא והלכה כת"ק והתבאר רבי יוסי והגעתו בענין אמתי:

משנה ט

זה כולו מבואר וזה שהוא אומר אם נפל הספק בטומאה בעצמה אם נטמא אם לא נטמא ספיקו טמא וישובו משקים טמאים ואם נפל הספק בטמא זולתו יהיה הזולת טהור כמו שהמשיל והביא המשל באיש טמא וכבר טמא להודיענו שאין הבדל בין היות הספק נופל במי שיש בו דעת לישאל או שאין בו דעת לישאל הנה ספק המשקים לענין אם נטמאו בעצמן טמא:

משנה י

רבי יוסי אומר שהעיסה טמאה להיותה אוכלין והעריבה אשר שם נילושה בה זאת העיסה טהורה להיותה כלים ובטומאת משקין ג' סברות שיש אחד שאומר שאין טומאת משקים מן התורה כל עיקר ואפי' לטמא עצמם אמנם הוא מדרבנן ושאומרו ית' (שם) וכל משקה אשר ישתה בכלי יטמא אמנם ירצה בו שמשקין התלושין מן הקרקע מכשירין אע"פ שהן בכלים וכוונת יטמא יכין לטומאה או יכשיר ושם מי שיחשוב שטומאת משקים בעצמן מן התורה כמו שנראה מלשון הפסוק וטומאת זולתן מדרבנן וזהו סברת ת"ק ולזה אמר שאם נפל הספק בטומאת עצמן ספיקו טמא ואם נפל הספק בטומאת זולתן ספיקו טהור להיות זה מדרבנן ושם מי שיחשוב שאפילו לטמא משקים בזולתו מן התורה ושאמרו יתברך יטמא ירצה בו זולתן וזו היא סברת ר' יוסי ולזה אמר שאם נפל הספק בטמא המשקים לאוכלין הנה האוכלין טמאים אמנם אם נפל הספק בטמאם לכלים הנה אלה הכלים טהורים לפי שהמשקים טמאים שיטמאו הכלים הוא מדרבנן לדברי הכל כמו שזכרנו בפתיחת זה הסדר ואין הל' כר' יוסי:

משנה יא

כבר ביארנו פעמים רבות שמי שנגע באוכלים טמאים או במשקים טמאים או בכלים שיהיה ראשון לטומאה בידיו נטמאו ידיו וכן ביארנו שידים טמאים יטמאו משקים ובחגיגה (דף כ:) אמרו שהיד מטמאה חבירתה בקדש ואם נפל הספק אם נטמאו ידיו אם לא או שהיתה ידו טמאה ונפל אליו הספק אם נטמאה אחרת או לא נטמאת או טהר ידיו אחר אשר הטומאה ונפל אליו הספק אם נטהרה כפי מה שראוי או היא טהרה נפסדת וידו נשארה בטומאתה הנה נגביר הטהרה בכל הפנים מאלה הג' ויהיה ספיקו טהור כפי מה שנבאר בשני ממסכת ידים. ואמרו ספק רה"ר טהור התחיל לבאר זה לפי שהוא הבדיל בו הבדלים רבים ויבארנו בפ' אשר אחר זה והתחיל לבאר ספק דברי סופרים וזכר אלה הד' מינים אשר כל אחד מהן טמא מדברי סופרים ר"ל שהוא פוסל את התרומה וזהו מכלל י"ח דבר שגזרו הנזכרים בראש שבת (דף יג:) וכבר זכרנו סבתם באוכל אוכלים טמאים ועוד נזכר סבת הכל בסוף זבים ולאיזה דבר שמוהו פוסל את התרומה ואם נפל עליו הספק אם אכל אוכלים טמאים או שתה משקי' טמאים או בא ראשו ורובו במים שאובים או נפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובים או שלא יהיה דבר מזה הנה הוא טהור ואינו פוסל את התרומה אמנם אם נסתפק האדם אם נטמא באב מאבות הטומאה אשר הם מדברי סופרים כי ספיקו טמא ושורפין עליו את התרומה וכבר ביארנו אבות הטומאה שהן מדברי סופרים בפתיחת זה הסדר ומנינו

אותן כולן אלא אם יהיה האב עצמו ספק כמו בית הפרס שהוא ספק אם נגע או לא נגע אין שורפים עליו את התרומה לפי שהוא ספק ספיקא כפי מה שביארנו:

משנה יב

כבר ביארנו בחגיגה (דף יח:) שפרושים הם אוכלים חוליהן בטהרה וזכרנו ג"כ בזאת המס' (פ"ב) שהחולין הנה יהיו על טהרת הקדש ועל טהרת התרומה ושם אמרנו בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ואם נסתפק זה הפרוש אם נגע בבגדי ע"ה אם לא הנה הוא טהור וכן אם נסתפק אוכל תרומה ונתחדש לו ספק בבגדים זה הפרוש הנה הוא טהור ולזה אמרו זו טהרת פרישות לכלול שתי הכוונות יחד וספק שרצים הוא כמו שביארו בתוספ' והוא אמרם אי זהו ספק שרצים שטהרו חכמים זה ספק הנזרק כמו שישליך שרץ בין הככרות ונסתפק אם נגע או לא נגע כי הככרות טהורות כמו שהתבאר בתחלת זה הפרק מאשר לא ימצא השרץ נוגע בככר והוא אמרו כשעת מציאותן ולא נאמר לך שבשעת עברו על הככר נתחכך עמו אמנם ספק נגעים כבר ביארנוהו בה' מנגעים וכן אם נתחדש לו ספק נזירות כמו שביארנו בב' מנזיר (דף יג.) שהוא מותר לשתות יין וליטמא למתים:

וספק בכורות. סבתו מה שזכר שהמוציא מחבירו עליו הראיה ויאמר לכהן הביא ראיה שהוא בכור וקחנו לך:

ואמרו בין טמאה בין טהורה. ירמוז אל פטר חמור אשר אמר ה' יתברך (במדבר י"ח:ט"ו) אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה וכבר נתבארו דמיון הספקות הנופלות בבכורות במקומן:

משנה יג

זה מבואר וכבר קדם זה הלשון בראש כריתות (דף ח.) [צ"ל ויהי'] ויעוד זה הספק מכלל הטהרות כי מחוסר כפורים אינו בשלמות הטהרה שהוא לא יאכל בקדשים עד שיביא קרבנו כמו שביארנו פעמים רבות:

פרק ה

משנה א

כבר ביארנו בראש כלים שהשרץ מטמא במגע ולא במשא וידוע הוא שהצפרדע טהור כמו שביארנו בפתיחה וכזית מן המת מטמא באהל והנבלה לא תטמא באהל ועצם מן המת מטמא ועצמות הנבילה לא יטמאו כפי מה שביארנו בפתיחה ויהיה השביל טמא כגון שיהיה בבית הקברות וביארנו בשני מאהלות שבית הפרס עצמו וארץ העמים

מטמא במגע ואמרו הסיט את אחד מהן שב אל גוש ארץ טהורה וגוש בית הפרס כי גוש בית הפרס וארץ העמים ג"כ מטמאים במשא אמנם הנבלה והמת כל אחד מהן מטמא בהסט כמו שביארנו בראש כלים ועוד נוסיף בזה ביאור בזבים והשרץ לא יטמא בהסט ואין הלכה כרבי עקיבא:

משנה ב

אמרו נגיעתו בזה ר"ל באדם זה: ר' יוסי אומר א"א לאדם מללכת ברה"ר ולזה ספק שבילים טהור אמנם המגע אשר אינו הכרחי כל עוד שנסתפק אם נגע בו או לא נגע ספקו טמא ואין הלכה כר"ע ולא כרבי יוסי:

משנה ג

כבר ביארנו שהשביל לא יהיה טמא אלא בטומאת מת ולזה אמר הזה ושנה וטבל. והשניות ישרפו ביאר שאינן ספק אחר שנכנס בשני השבילין יחד ואחד מהן ודאי טמא:

משנה ד

זה מבואר וזה הדין הוא כמו הדין הקודם ואמנם [משמיענו] (כוונת) [זה] הדין בטומאת השביל והמשפט בטומאת מגע שהכל משפט אחד ואפי' לר' יוסי שאומר דרכו של אדם להלוך ואין דרכו ליגע:

משנה ה

אין מחלוקת אם באו זה אחר זה ששניהן טהורין לפי שכל מי שיבא מהן יאמרו אליו טהור אתה ואם נשאלו שניהן כאחת טמאים ואמנם מחלוקתם בימי ששאל עליו ועל חבירו כמו שביאר הגמרא וכן לשון התוס' (פ"ו) שנים היינו ובשני שבילים הלכנו ושני טהרות עשינו רבי יהודה ישימם כאילו באו זה אחר זה ורבי יוסי ישימם כאילו באו בבת אחת והלכה כרבי יוסי:

משנה ו

כבר קדם לך בפרק שקודם זה שספק דברי סופרים טהור ושאם נסתפק אם אכל אוכלים טמאים אם לא שהוא טהור ומחלוקתן ג"כ פה בבא להשאל עליו ועל חבירו כמו שביארנו במה שקדם ודע שאין הבדל בין טומאה חמורה לטומאה קלה בכמו אלה הספיקות והלכה כר' יוסי:

משנה ז

כבר הקדמנו בפרק אשר לפני זה שהרוקין הנמצאי' שורפים עליה' את התרומה ואע"פ שהן ספק ולכן אם נגע ברוק זה האיש הסכל נהיה טמא בספק ואם נגע בתרומה תשרף אמנם אם נגע בבגדיו ר"ל בבגד זה האיש הסכל היושב ברה"ר ונמשך בזה הרוב ר"ל

אם יהיו רוב אנשי העיר טמאים הנה הוא טמא ואם היו רובם טהורים הנה הוא טהור ואחר אמר שאם ישן ברה"ר הנה כליו טמאים מדרס לפי שלפעמים דרס עליו הזב זו היא סברת ר"מ אמנם חכמים אומרים שלא נחזיק טומאה בשום פנים כאשר אין שם להתלות ובתוספתא מודים חכמי' לר"מ שאם ראהו חי מבערב אע"פ שהוא בא בשחרית ומצאו מת הנה הוא טהור מפני שזה ספק רה"ר והלכה כחכמים:

משנה ח

כבר ביארנו בפתיחה שהעובדי כוכבים כזבים לכל דבריהם ועוד יתבאר ברביעי מנדה (דף לא:) שהעובדת כוכבים בחזקת נדה לעולם וידוע הוא שהאשה השוטה לא תשמור עצמה ולא תדע עתות ווסתה ולא תשתדל בזה כפי מה שיגזרהו התורה ואמרו פה כל הרוקין טמאים לא ירצה בזה [שהן] טמאים בספק ויהיו כמו רוקים הנמצאים כי רוקים הנמצאים לא התאמת אצלנו איש טמא אמנם פה אשר נתאמתנו היות רוק טמא נמצא בזאת המדינה ושבה טומאה קבוע' הנה כל רוק שימצא בזאת המדינה הוא טמא כרוק הזב האמתי וזהו כונת אמרו טמאים:

משנה ט

זה כולו מבואר ועבר על העיקר הקודם שספק טומאה ברה"י טמא וברה"ר טהור ואין הלכה כר"מ:

פרק ו

משנה א

המסוכן. הוא המתעלף והוא ספק אם הוא חי או שהוא מת בעת שנגע בו ואמר רבי שמעון רה"ר מפסקת כוונתו שזה המתעלף אשר ספקו ברה"י טמא ואחר הוציאוהו לרה"ר אותו אשר נגע בו שם טהור ואחר הכניסוהו לרה"י פעם שנית הנה אשר נגע בו בזה ברה"י טמא ואשר נגע בו ברה"י הראשונה קודם שיצא לרה"ר ישוב טהור מאחר שאמרנו שאשר שנגע בו ברה"ר טהור לפי שהוא שם בחזקת חי הנה מן הראוי שיהי' טהור אשר נגע בו לפני זה והוא ברה"י כי איך יאמר שהוא עתה ברה"ר חי ולפני זה כשהיה ברה"י היה מת זה יהיה שקר וזהו ענין אמרו רה"ר מפסקת ר"ל יסור משפט הספק הקודם ברה"י ולשון התוספת' בביאור מאמר רבי שמעון כן הוא ור"ש מטהר שהיה ר' שמעון אומר רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת היה ברה"י וחי ברה"ר ואין הלכה כר"ש:

משנה ב

הספק הראשון שיהי' מצורע תחת אהל ועבר איש טהור לשם ונסתפק לו אם הגיע תחת אהל אחד עם המצורע ונטמא כפי מה שהתבאר בי"ג מנגעים או לא נהיה עמו באהל אחד והספק השני שיהיה איש טהור תחת אהל ועבר איש מצורע תחת זה אהל ונסתפק לו אם עמד המצורע בעת עברו ונטמא האיש הטהור או לא עמד כפי מה שביארנו שם [צ"ל ובזה] מזה הפרק אמר באחרית ההלכה ספק האהיל ספק לא האהיל והספק הג' שיהיה דבר טמא ברה"י ודבר טהור ברה"ר ונגע באחד מהן או הסיטו או האהיל עליו אם היה אחד מהן ממה שיטמא באהל ולא ידע אם נגע בדבר הטמא או בדבר הטהור והספק הרביעי שהדבר הטמא ברה"ר ודבר הטהור ברה"י ונפל הספק ג"כ באיזה מהן נגע ורבי יהושע ידין בטומאה בכל ספק מהן ואין הלכה כר' יהושע:

משנה ג

עוד יתבאר לך בזה הפרק שרשות היחיד לענין טומאה אין מתנאו שיהיה רה"י גם כן לענין שבת ולכן לא יעלה בלבבך שזה האילן בו תנאי בהעלותו או בעביו וכן החור אבל אין תנאי בזה אלא אע"פ שראש האילן והחור בהיות האדם אינו יכול להשתמש בהן אינו רגיל להלוך בהן הנה הן רה"י לטומא' טמא וספקו טמא וידוע הוא שהחנו' רה"י ואם היתה החנות טמא ופתחו ברה"ר הנה כלל החנויות כמו דבר טמא ברה"ר כמו שאילו השרץ ברה"ר וספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ג"כ זה החנות הטמא אשר הוא ברה"ר אם נסתפק אם נכנס בו או לא נכנס ספיקו טהור אמנם אם נפל הספק באיזה חנות נכנס וכל אחד מהן רה"י הנה הוא ספק טומאה ברה"י אשר ספיקו טמא:

משנה ד

ידוע שהחצר רה"י כמו הבית וכל זה דבור מבואר ואין הלכה כר"א:

משנה ה

הבקעה. השדות אשר יחרשו ויזרעו והם בימות הגשמים רה"י לענין טומאה ושבת כמו שהתבאר בזה הפרק וסבת זה שבזה הזמן לא ילך בהן אדם לבלתי יפסידו ברגליהם ואם היה השדה מכלל השדות טמאה ואמר אני נכנסתי בזאת הבקעה אשר בה שדות הרבה ולא נודע אם הלך בזה השדה אם לא ר"א מטהר לפי שהוא ספק ביאה וחכמים מטמאים כפי העיקר אשר קדם מסברתם שספק טומאה ברה"י טמא בין שיהיה ספק ביאה או ספק נגיעה והלכה כחכמים:

משנה ו

שבילי בית גלגול. מקומות [מוכנים] [כ"ה בד"נ.] לא ילך בהן המון העם. וענין מפולשי' לשיחין שיהיה בראש המבוי חפירה נחפרה בקרקע אם בור או שיח או מערה ויעמוד להן זה מקום כותל וישוב מבוי שאינו מפולש לפי שלא יוכל האדם לבא מצד אחד ולצאת מצד אחר וכבר ביארנו בראש שבת (דף ו.) ובשארית מסכת שבת (דף קיז.) ועירובין (דף כב:) משפטי רשויות שבת מה הן ובאלה השרשים אשר ביארנו שם תדע אי זה מקום יהיה רה"י ואיזה רה"ר לענון שבת בתנאי המבוארים בכל רשות מהן כפי מה שבארנו שם:

משנה ז

הבקעה בימות הקיץ ואע"פ שלא ילכו בה ההמון אך ישתמשו בה הקוצרים ועושה הקציר והדישה וחרישת הקרקע להכינה לזריעה במה שיבא ולכן נהיתה רה"ר לטומאה אמנם בימות הגשמים כאשר לא יכנס בה ולא ישתמש אדם אחר לפי שיפסידוה ברגליהן ולא לאחד מהן ג"כ שום עסק בה לפי שכבר נחרשה ונזרעה והגשמים ירדו תמיד ולא נשאר זולת לענין צמיחת התבואה לבד וכבר נתבאר במסכת שבת (דף ו.) שאמרם שהבקעה היא רה"י לענין שבת לומר שאינה רה"ר ואמנם היא כרמלית כמו שביארנו שם אלא אם יהיה לו מחיצה מוקפת בה גבוה מי"ט כי אז היא רה"י לשבת כמו שבארנו בש"ס ובתוספתא אמרו אלו הן ימות החמה משתעקר התבואה מתוכה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה וכבר ביארנו זמן רביעה שניה פעמים רבות בפיאה ובנדרים ובזולתן:

משנה ח

בסילקי. הוא בנין גדול מאד נמשך לרוחב הפתחים כמו המקומות אשר יבנו להקהיל העם והוא מבנין המלכים ולזה יאמרו בסילקי של מלכים ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ט

כבר נתבאר בתוספתא שזה הבנין אשר יקראוהו פרן הוא דומה לבסילקי ויהיה לו שני פתחים מכוונים זה כנגד זה כזאת הצורה וחכמים אומרים שכולו רשות הרבים לטומאה כאשר ישתמש ובהן הרבי' ור"מ אומר שהצדדין מהן אשר ישתמשו האנשי' הוא רשות היחיד לטומאה ובאמצע לבד רה"ר לטומאה ואין הלכה כר"מ:

משנה י

כבר נתבאר בגמרת ושבת (שם) שהאיצטבא היא כרמלית ואמרנו פה רה"י לשבת רוצה לומר שהוא אינה רה"ר וכבר ביארנו תנאי כרמלית וגדרה בראש שבת:

פרק ז

משנה א

ישובו החיצונות טמאות לפי שהאנשים יבאו שם ויגעו בהן ור' יוסי אומר שאם היו כולן בשבכה אחת הנה הכל טמא [נ"א שמא] שלפעמים יניע הזב הכל ויהיו טמאים בהיסט הזב ואפי' הקדרות אשר לא נגע בהם ואין הלכה כרבי יוסי:

משנה ב

כבר התבאר בחגיגה (דף כג.) שמגע עם הארץ טמא ושמא נגע בבגדים או בכלים (טמאים) ואמרו הבית טמא ר"ל כל הכלים והבגדים אשר בבית וחכמים אומרים שכל מה שאפשר שיגיעהו אם ישלח ידו הוא אשר נטמא שאולי שלח ידו אליו בעת שהקיץ לראותו כאשר לא ראהו קודם זה והלכה כחכמים:

משנה ג

אלו האומנים הן עמי הארץ והיה עולה במחשבתנו שבהיותם משתמשים בכל הבית שיהיה כל מה שבבית טמא אצל החכמים והודיעונו שאפי' האומנים לא יטמאו אלא כל מה שאפשר שנגעו בו מבלי רדת אל הדבר ההוא או לעלות על דבר גבוה ואז ישיגהו וכן נתבאר בתוספתא והלכה כחכמים:

משנה ד

מעקרנו הוא שאשת חבר הרי היא כחבר ובניו ובני ביתו הרי הם כחבר ואשת עם הארץ ובניו ובני ביתו הרי הם כמוהו להיות בחזקת הטומאה וכבר ביארנו זה בזרעים והיה עולה בדעתנו שחכמים מודים לר"מ באשה לפי שהיא רבת [ס"א העסקים וממשמשת בדברים שאינם נונעים לה ושהיא כו'] המותרים והשמירה ממה שלא יוחד ושהיא תמשש על מה שלא תפקד ותחפש ותהפך והשמיענו שאין חולקין אפי' בנשים והלכה כחכמים:

משנה ה

כבר ידעת שאוכלין ומשקין טומאתן קלה וכן כלי חרס לא יהיה אב הטומאה ולכן גזרו שיטמא כל מה שבבית מאלה המינים מפני שמירת עם הארץ אמנם המשכבות והמושבות אשר הן אב הטומאה לא נדין עליהן שהם שבו משכב הזב אלא כשלא יהיה בעל הבית רואה מי שיכנס בבית ולא מי שיצא ממנו ונפרד עם הארץ בשמירה וכן כלי חרס המוקפין צמיד פתיל לא יטמאו במגע טומאה אלא במשא הזב כמו שהתבאר מדברינו בפתיחת זה הסדר וכבר ביארנו זה בעדיות ולזה לא נדין עליהם בטומאה עד שיפרד עם הארץ בו מבלי פחד ולא נשאר לו מי שיראו:

והמובל. הוא חתוך הידים והרגלים עד שלא יכול להעתק עד שיקחום בריאים וישאום ולזה נקרא מובל מאמרו יובל שי (תהלים עו) וכבר נאמר שהמובל את המצורע אשר אבריו יפלו עד שלא יוכל לעמוד ולא להמשך ועם כל זה להיות הבית מגיע ברשות עם הארץ שב כמו ביתו של עם הארץ שהכל טמא:

משנה ו

אלה הגבאים גם כן הן עמי הארץ *נראה דזה טעות המעתיק וצ"ל כמו בר"ש וברע"ב (והעיקר אצלנו שהן ממשכנין על הצדקה ואפי' בע"ש) ואם באו אל הבית לקחת המשכון טימאו לכל מה שבבית אלא אם יהיה עמהם עובד כוכבים וסבת זה מה שזכרו בתוספת' מפני שאימת עובד כוכבים עליהם ולא ישלחו ידיהן וכבר התבאר בתוספתא שהגבאים אם לא יהי' המשכון בידיהם ולא היה שם ביניהן מעיד שנכנסו לבית ואמרו הן נכנסנו ולא נגענו נאמנים שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [ואם היו אחרים מעידים שנכנסו אין נאמנים לומר לא נגענו] אמנם הגנבים אשר דרכם לבד הוא אשר בחזקת טומאה לפי שהן לא ירצו בלכתן בבית עדים: אם היה עובד כוכבי' עמהם אשר הוא כזב לכל דבריו ומטמא משכב ומושב או אשה הנה כל מה שבבית בחזקת טומאה אפילו המשכבות והמושבות:

משנה ז

אודיארין. הבלנין שבמרחצאות חלונים ישימו כל איש לבושו בחלון מהן ויכנס אל המרחץ ולאלה החלונות פתחים ודלתות ואמר רבי אלעזר בן עזריה שהוא מעת שסגר הפתח על לבושו הנה הן בחזקתם לפי שלא ישלח איש ידו לפתוח חלון סגור וחכמים אומרים שהן טמאים לפי שכבר נגע בהן טמא אלא כשסגר עליו הדלת נשא המפתח לבלני לפי שהוא אע"פ שהיה עם הארץ לא מסר לו אלא שמירת המפתח כמו שהתבאר בפרק ראשון או ישים חותם מטיט וכיוצא בו על הפתחים כמו שהתבאר בתוספתא או ירשום רשום יקבל ממנו מופת שלא נפתח החלון ולא נגע אדם בכלים. ואמרו המניח כליו מגת זו לגת הבאה הוא שיהיה הכהן לוקח תירוש של תרומה מזה עם הארץ ועזב כלי הבציר על טהרתם במקום מהגת הוא יבצור בהן בשנה הבאה אע"פ שלא ידע אם נגע בהן שהנשים ג"כ ישמרו מהן ואפי' נעלם מהן לידיעתם שהוא כהן וחזקת הדבר אשר הוא אצלו טהור הנה הוא ישראל כל עוד שנעלם מלשומרן והוא נטמא הוא אמרו עד שיאמר בלבי היה לשומרו ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה:

משנה ח
רצה לומר כהן טהור לאכול בתרומה אם פנה ממחשבתו מהכין לאכול בתרומה ולא ישמור נפשו ולא ידע בנפשו ג"כ טומאה רבי יהודה אומר הרי היא בחזקת טהרה לפי שהטמאים לא יגעו בו לדעתו שהוא טהור לאכול בתרומה וחכ"א שהוא נטמא בהסח הדעת לענין תרומה וסבת זה מה שזכר שהידים עסקניות ר"ל רבות ההתעסקות ולפעמים נגע בטומאה והוא לא ידע וזה מכלל י"ח דבר שגזרו שהידים תפסול את התרומה ואף ע"פ שלא ידע להן טומאה כמו שהתבאר בסוף זבים והל' כחכמים:

משנה ט
גרגרניות. הומות לאכול מן הגרגרת והוא השפוי כובע ותרגום (איכה א׳:י״א) כי הייתי זוללה בתרגום ירושלמי ארי הויתי גרגרנית והלכה כחכמים:

פרק ח

משנה א
כבר ידעת שהחצר יקרא שלפני הבתים וכל השכנים משתמשים בו ואם היה התנור בנוי ולא היה אפשר בו היסט והוא גם כן מוקף צמיד פתיל ואינו מטמא מגבו הנה בהוראתו בבתים הנה יוסר הצמיד פתיל וישיבהו ור' יהודה אומר שאין בתנור דבר שיקח שיצטרך לכל זה ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כר' יוסי:

משנה ב
כבר בארנו בפתיחת זה הסדר משפטי הכלים אם היו טמאין טומאת מת ולזה אמר שהן ג"כ במדרגת טמא מת ובהיות זה העם הארץ יודע שזה אשר הפקיד אצלו אוכל תרומה הנה הוא כהן ישמרם מטומאת מת והוא נאמן באמרו לא נטמאו במת ואף על פי שהוא עם הארץ כמו שביארנו בעשירי מכלים אמנם נשארה בהן טומאת מדרס לפי שפעמים תשב עליהן אשתו נדה והוא לא ימחה בידה להיותו עם הארץ וכבר ביארנו שרוצצת רצה לומר נלחצת וענין זה ר' יהודה אומר אם היו אלה הבגדים מעוכים קצתם בקצתן בארון עד שילחצם כסוי הארון הנה אז אפשר שתשב עליהן אשתו נדה אמנם אם היתה בלתי מלאים בגדים אבל ישאר בין הכסוי ובין הבגדים ריקות לא תשב עליהם אמנם יטמא טומאת מדף לבד ר"ל שהן ישובו כמו כלים שנישאו ע"ג הזב אשר יטמאו טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין כמו שביארנו בראשון מכלים וכמו שיתבאר בזבים (פ"ב) ושם יתבאר לך שהכלים אשר ישא הזב יקרא מדף ואמר אע"פ שהמפתח ביד הבעלים אשר היה אומר אף על פי שיהיה אפשר להן שיהיו טהורים הודיענו שהן טמאים ובתוספתא

נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת ואין נאמנים על טבילת מדף רצה לומר אם אמרו טהרנו זה אשר היה טמא מדף ואין הלכה כר' יוסי:

משנה ג

זה אשר נאבד לו דבר ומצאו אמנם הוא ברה"ר ולזה אם עבר עליו הלילה טמא מדרס לפי שידרסיהו אנשים ולא יראוהו וכבר נתבאר בתוספתא שאם אבד לו דבר ומצאו ברשות היחיד אשר ספיקו טמא כמו שקדם ביאורו הנה אלה הכלים טמאים מדרס וטמא מת והיות הכלים הנופלים ברה"ר טהורים מבואר לפי שהוא ספק ולא יסתפק עליך אמרו (בכלים) [בזה] טמא אע"פ שהוא בתוך הבור לפי שהוא מעת שהגיע ברשות עם הארץ שנטמא במת כמו שבארנו ויצטרך הזאת שלישי ושביעי ואז יטהר:

משנה ד

זה מבואר והלכה כחכמים:

משנה ה

אם נכנסה שלא ברשות אלא להוציא הענין הפלוני ותצא הנה לא תשתדל להשתמש ולגעת לאשר אתה בבית כי אימת בעל הבית עליה ולא תשלח ידה לדבר:

משנה ו

טומאת אוכלים [*נא"י טומאת אוכלין] אינה אלא למאכל אדם בלבד ומה שאינו ידוע במאכל אדם הנה אי אפשר מבלי מחשבה והוא שיביאהו למאכל אדם. וזה הדבר הידוע למאכל אדם אם נפסד שאינו ראוי למאכל אדם אז לא תטמא לאמרו יתברך מכל האוכל אשר יאכל פרט לאוכל סרוח לפי שהוא לא יאכל ואם נטמא האוכל ואח"כ נפסד אחרי הטמאו הרי הוא נשאר בטומאתו עד שיפסל מלאכול הכלב ויהי' שיעור המאמר כל המיוחד למאכל אדם שנטמא טמא עד שיפסול מלאכול הכלב: רצה לומר למאכל אדם לבד ומה שאינו ידוע במאכל אדם הנה אי אפשר לו מבלי מחשבה והוא שיביאהו למאכל אדם וזה הדבר ידוע למאכל אדם אם נפסד עד שלא תצלח ואפי' לאכול הכלב אז לא יטמא ואמר יתברך (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל אמרו פרט לאוכל סרוח לפי שהוא לא יאכל ועוד יתבאר לך באחרית עוקצין שנבלת עוף טהור לא תצטרך מחשבה אמנם זה יצטרך מחשבה וזה הגוזל אם נפל ביין ומת לאשר הפסיד וליכלך במותו ביין נראה דצ"ל שבכאלו שב כאילו הוא נמאס אם היה הגת בעיר ולכן צריך מחשבה ואז יטמא טומאת אוכלים והוא אמרם בגמ' נדה (דף נ:) לעולם בכרך וגתו מיאסתו ועשאתו ככפר ולזה אם בא עליו במחשבה והוא בתוך הבור שיאכלנו העובד כוכבים שמטמא טומאת אוכלין ואם חשב עליו להעלותו לכלב הנה לא יטמא טומאת אוכלין והוא ענין

אמרו טהור הלא תראה הגוזל להיותו מאכל אדם עם היות שנפסד ושב [להיות] נאות למאכל הכלב לבד אם חשב עליו יקבל טומאה וזהו כונת אמרו שכל מאכל אדם לא יוסר מלקבל טומא' עד שיפסול מלאכול לכלב ורבי יוחנן בן נורי אומר שהוא יטמא טומאת אוכלין מבלי מחשבה בהיות הגת בעיר כמו שבארנו ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי:

משנה ז

כבר התבאר במקומות רבים ממה שקדם שהמשקין יטמאו הכלים וישובו אלה הכלים שני לטומא' וזה מדרבנן ועוד יתבאר בט"ו מכלים שמשקין טמאים שנגעו באחורי כלי נטמאו אחוריו ולא נטמאו תוכו לתרומה וביארנו בפתיחה זו שמשקים טמאים תחלה לעולם ואפי' נטמאו בשני לטומאה אם נטמא אחורי הכלי במשקים טמאים שבאחורי הכלי שני ואם נגעו אוכלין טהורים באחורי זה הכלי לא נפסלו והיה ההיקש שתפסל ותשוב שלישי אך רבי אליעזר יקל בזה להיותה טומאה קלה מדרבנן והוא אמרם מ"ש אחורי כלי דנקט משום דקילא טומאתן (ופה) [ומשו"ה] אמר מטמאי' את המשקים אפי' דחולין ואין פוסלין את האוכלין אפי' מתרומה ורבי יהושע אומר שאחורי זה הכלי ג"כ פוסלי' את האוכלין כמו כל שני ק"ו מטבול יום אשר פוסל את התרומה ואינו מטמא את המשקים כמו שביארנו בשמיני מפרה כ"ש זה אשר יטמא משקים שהוא יפסול [צ"ל ור"א לא] לא יקיש ק"ו בין טבול יום דאורייתא ואחורי הכלים דרבנן לפי שהוא אומר אין דנין דברי סופרים מדברי תורה ובא שמעון אחי עזריה ואמר שדברי רבי יהושע אשר אמר שאחורי הכלי פוסלין את התרומה איננו אמת בשום פנים וכן מאמר רבי אליעזר אשר אמר אין פוסלין איננו אמיתי אבל הוא אמיתי באלו הפנים וזה שאחורי הכלים אם נגעו במשקים שבו אלה המשקים תחלה והן מטמאים אוכל אחר וישוב שני וזה השני יפסול אוכל שלישי הנה עברה הטומאה מאחורי הכלי לאוכלין באמצעות המשקים ואם נגעו האוכלים עצמן באחורי הכלי לא יפסלו ולזה מאמר האוכלים לאלו המשקים אם נטמאו מאחורי הכלי וטמאה מטמאיך לא טימאוני ואתה טימאתני ויהיה שמעון אחי עזריה על זה הפי' בלתי חולק על ר"א אלא דומה למפרש למה שיובן מסברתו ובהיות אפשר שיהיה הפירוש הנוטה בזה המאמר שרבי אליעזר סובר שהמשקים שנטמאו מאחורי הכלי לא יטמאו אוכלים ואע"פ שהן בעצמן משקין טמאין ויהיה ר' שמעון חולק על זה ויהיה מאמרו לא כך ולא כך לא כרבי אליעזר אשר יאמר לא תפסול משקים שנטמאו מאחורי הכלים לאוכלין לולי שאני מצאתי לשון התוספתא היות משקים שנטמאו מאחורי הכלים יטמאו כלים ויטמאו אלה הכלים אוכלים והש"ס הנה פסק שם הל' כרבי אליעזר והנה אי אפשר שיפורשו דברי שמעון אחי עזריה אלא כמו שזכרנו:

משנה ח

כבר ביארנו באהלות (פ"ג) שקטפרס הוא השטח השוקע משופע לשטח הארץ אלא שקצהו האחד עולה והאחד יורד דומה לשפוע חלק ואם תהיה עריבה כפי זאת ההנחה ויהיו בה לחות משקים וג' חתיכות בצק טמא בזאת העריבה ובשלשתם כביצה הנה לא יצטרפו קצתן בקצתן מצד שיטמאו זה המשקה אשר תחתיהן ותטמא העריבה ואם תהיינה ב' חתיכות מצטרפות וכונת רוצצות משקה שיהיה משקה הזה בין שתי החתיכות וכאילו יחברם וכוונת משקה עומד שתהיה הלחות שוקעת תחת הבצק ולא יהיה מדרון וא"ר דוסא אין אוכל מתפחת ואפי' היה כולו מקובץ מחובר קצתו לקצתו אינו מצטרף לכביצה ואין הלכה לא כר' יוסי ולא כר' דוסא:

משנה ט

כבר ידעת שקטפרס הוא השטח השוקע לשטח הארץ אלא שאם שופך עליו דבר ירד ויזול:

ואשבורן. המקום המקוער אשר ינוח בו הדבר הנוזל ויתקבץ ואתן לך בזה בשכלך שרש אחד והוא שהמים לבדן זולת שאר המשקין טמאין טהרו במקוה ויטהרו כמו שזכרנו בביצה (דף יז:) באמרם משיקים את המים בכלי אבן לטהרם ועוד יתבאר זה ג"כ בשביעי ממכשירים אמר בזאת ההלכה שאם הובא מקל במקוה יתחבר מים שבמקוה באלה המשקין הטמאין נטהרו כולן ר"ל המשקין אשר במקל וכוונת השקה מגזירת (בראשית כז) ושקה לי בני על צד ההדמות בהיות קצה המטה מתדבק במי המקוה לבד ולא נצטרך שיכנס במקוה וחכמים אומרים עד שיגיעו המשקין כולן תוך המקוה ואז יטהרו ואחר מביא בזאת הכוונה בעצמה הניצוק והוא העמוד הנוזל מכלי אשר יורק ממנו הדבר הנוזל אל הארץ שזה העמוד כולו אינו בדמיון גוף אחד מצד שאם נטמא קצתה נטמא כולו המשל בזה אילו שופך אדם מים ממקום גבוה על השרץ והטיף אחד מעט מן המים ממה שבאויר מזה העמוד הנה אלה המים טהורים ר"ל אשר הטיף וכן אינו חבור לטהרה משל בזה אילו שפכו משקין טמאים ממקום גבוה על המקוה הנה לא נאמר שכל העמוד כולו טהור להיות קצתו במקוה כמו שלא נאמר במקל וכן ג"כ המשקין אשר היו בקטפרס יהיו המים כולן כבר נחו כולן במקום השפל ונשאר זה השטח הנשפך בו משקה טופח לבד כמו שקדם קודם זה באמרו משקה טופח מלמטן כי בהיות השיפוע חלקלק לא ינוח בו זולת זה השיעור מן ההטפחה ולא נחשוב גם כן כל המשקה טופח שעל גבי הקטפרס מחובר מעת שנטמא קצתו נטמא כל המשקה אשר על זה השטח או אם הגיע קצתו במקוה שטהרו המשקים כולן אמנם אם היה מקוה מקוער ובו משקים

אמנם משקים טהורין או יותר מעת תתחבר טומאה בקצתו נטמא כולו וכן אם הגיע קצתו במקוה טהור כולו לפי שלא יטהרו המים כשיתערבו במי מקוה התערובת אלא כשיודבק במי מקוה בשטח משטחי אלו המים הטמאים לבד כמו שהתבאר בביצה (שם) ולזה אם היו אלו המים הטמאים באשבורן ומגיע קצתו בתוך המקוה הנה כל מי מקוה שטח משטחי אלה המים אשר בתוך הכלי כי אשבורן הוא כלי בלי ספק וזה מבואר אצל המאמינים והלכה כחכמים:

פרק ט

משנה א

תחפר בארץ חפירה יאצרו בה הזיתים ויתעפשו שם עד עת הסחיטה ובעת הסחיטה יוצאו ויסחטו וזה המקום יקרא מעטן של זיתים ואמר ב"ש שאם הזיעו [צ"ל זיעה] זה ונשרו בהכבדות קצתם אל קצתם הנה נשלם להן ההכשר והוכשרו לטומאה אמנם אם הובללו בזיעתם לקופה בעת הנשאם אין זה הכשר ואמרו בית הלל שאין בהיותן מזיעות בחפירה הוכשרו אלא אם רוצצו והולשו עד שיתחברו קצתם בקצתם ותעלנה ג' זיתים מדובקים וחכמים אומרים שכל זמן שתהיינה בענין האוצר וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' תהיינה בזה הענין מן הבלילה אמנם אם נשלם השתדלותו ועזבם מוכנים לסחיטה הנה הוכשר לטומאה אז בלחותם וידוע הוא ששמן זית מכלל ז' משקין אשר יכשירו או יטמאו ולכן תהיינה הזיתים מוכשרות לטומאה מלחותן והלכה כחכמים:

משנה ב

כבר ידעת שהמסיקה תקרא קבוץ הזיתים ולקיטתן מן האילן יאמר שאם נקף כל הזתים אצלו ולקטן וקבצן במעטן אך שכוונתו שיקנה ויחבר אליהן או השלים ללקט ממה שאצלו ומה שעתיד ליקח ג"כ אך רוצה ללוות זיתים אחרים ויחבר אליהם הנה לא נגמרה מלאכתם ולא הוכשר עד שלא ירצה להוסיף עליהם וכל עוד שקרהו מקרה מלהוסיף כמו אבל או משתה אפילו נתעפשו ונבלל ואינן מוכשרין כאשר ברצונו להוסיף עליהן ועדיין לא נגמרה מלאכתם ולכן אם הלכו עליהן זבים וזבות טהורים לפי שאינם מוכשרין ואם נפלו עליהן בזה העת משקין טמאים אשר יטמאו מבלי הכשר הנה לא תטמא מאלה הזתים אלא מה שנגעו בו מאלה המשקין לבד ועוד ספר לנו בדין אחר ואמר המוחל היוצא מהן טהור ומוחל הוא המים השחורין הנוזלים מן הזיתים ואמר שאלו הזיתים אשר לא נגמרה מלאכתן אלו המים אשר יזלו מהן אינן מז' משקין ולזה יהיה טהור ולא יטמא בעצמו ולא יכשר כמו שביארנו בפתיחה ובתוספתא ר"מ אמר מוחל

משקה הוא ומפני מה טהרו מוחל היוצא מן הזיתים עד שלא תגמר מלאכתן לפי שאינו רוצה בקיומו:

משנה ג

אמר שאלו הזתים אשר הן מוכשרין אם נפלו עליהן משקין רצה לומר משקין טמאין הנה הזיתים כולן ואפילו אותן אשר לא נגעו במשקין טמאין וסבת זה שהלחות אשר בכולן הוא אשר שמם מוכשרין לטומאה מחוברין באלה המשקין הטמאין שנפלו כי זה המשקה בעצמו אשר הכשיר אותן הוא אשר נטמא גם כן במשקין שנפלו וטימא כל הזיתים כולן ואחר שב למשפט אחר ואמר שהמים השחורים הנוזלים מן הזיתים שנגמרה מלאכתן ר' אליעזר לא יחשבהו משקה ולא יטמא כלל ולא יכשיר וחכמים ישימוהו מתולדות השמן ולכן יטמא עצמו ויכשיר זה דברי ת"ק אמנם ר' שמעון אומר שהמוחל דברי הכל אינו משקה אמנם הוא מי פירות ומדרך שמן זית בעת סחיטתו שיערבהו מעט ממי הזיתים שאם נתקבץ שמן זית בתוך הבור ונצלל ימצא בתחתית הבור תחת שמן זית מים [בד"נ הגי' עכורים] שחורי' ואלו המים הם אותן אשר יאמרו חכמים שהן משקה ויטמא מפני השארות שמן זית אשר בו ועוד יבואר מחלוקת ר' שמעון ור' מאיר בזה הענין באחרית מכשירין ובתוספתא ר' שמעון אומר מוחל מי פירות הוא ומפני מה טמאו מוחל היוצא משוקת בית הבד לפי שאי אפשר לו לצאת ידי צחצוחי שמן ואין הלכה כר' שמעון ואמנם הלכה כחכמים כפי מה שזכר ת"ק:

משנה ד

זאת ההלכה כבר נתבארה במסכת חגיגה (דף כה.) וזה שהעיקר אצלנו שטהרת יין ושמן של תרומה לא יאמנו עליהן האנשים כולן אלא בשעת הגתות והבדים ואפי' עם הארץ נאמן אם אמר זה השמן או זה הפרי תרומה טהורה לפי שהאנשים כולן בשעת הגתות והבדים נזהרים ונשמרים לבצור בצירם בטהרה ואם נשלם שעת הגתות והבדים ולא נשאר מי שידרוך אלא אחדים ומעטים והדברים ג"כ אשר ידרכו מעטי השיעור יזלזלו בהן ויפול ההתערבות וההמזגת בהשתמשות ויזלזלו בטהרה ולכן לא יאמנו אז עמי הארץ על טהרת יין ושמן של תרומה ואם הביאה אל הכהן לא יקבלנה מהן לפי שלפעמים היא תרומה ולכן אם נשלם שעת הגתות ונשאר לאדם שארית מן הזיתים אין רשאי לסוחטן ולהוציא מהן תרומת שמן לפי שאינו נאמן על טהרתה ולא תלקח ממנו כמו שנתבאר בחגיגה (שם) ואמנם יטול מהן תרומה בעודם זיתים (ואחר) וישאנה לכהן ואמרו לעני הכהן ולא אמר לכהן לפי שברוב [שהזיתי'] ינתנו לעני למיעוטה ושמן הזית ינתן אפי' לעשיר ואמר ר' יהוד' שהוא ישא את המפתח לכהן בעת השלמת הגתות

והבדים ויתננו לו תכף כדי להשאיר כל מה שבזה הגת או בבית הבד בחזקת טהרה ויבא אל הכהן ויסחטם נגדו ויקח ממנו תרומת שמן בטהרה ור"ש אומר שאם נשארו אחר השלמת הגתות מעת לעת ובעת ההיא נשא אליו המפתח בית הבד או הגת בחזקת טהרה והלכה כרבי יהודה:

משנה ה

כותש הוא המכתש שכותשין בו הזיתים ואם עזב הזיתים שם שישארו עד שיתרככו ויקל דריסתן הנה נגמרה מלאכתן אמנם אם הביאן שישארו מדת הזמן עד שיתרככו ואחר יוציאם למלחם הנה לא נגמרה מלאכתן ואינן מוכשרין לסברת בית הלל. ופוצע הוא אשר ישפשף הזיתים או יבקעם אם היו ידיו טמאות הנה טימאן אם היו תרומה כי הידים טמאות שניות לעולם כמו שיתבאר בשלישי ממסכת ידים:

משנה ו

לגרגרם. לעשות מהן גרעינים הכוונה להתייבש ולהתנגב ואפילו היה גובהם אמה אשר נדע עתה שכבר נתייבשו העליונות הנה התחתונות יבללו לכן מאחר שכוונתו הניגוב אינן מוכשרין ואם שמם בבית להתעפש והוא כוונת אמרו שילקו ואפילו היה כוונתו שיעלם אחר זה לגג או אם שמם בגג ג"כ להתעפש *נהא"י ואפי' חשב אח"כ שימתתו בגג ויתנגבו אחר התעפשם ולא רצה אחר זה שיפתחם בבית ויתנגבו אחר התעפשם הנה הן מוכשרין לטומאה מאחר שכוון לעפשם כי שרייתם במה שיצא מהן מן הלחות זה ממה שיעזור לעפשם ולזה יוכשרו אמנם אם שמם במקום אחד ונתעפשו ואין כוונתו ההתעפשות הנה הן בלתי מוכשרין וזה כפי העיקר אשר הוא אצלנו בהכשר שיצטרך שיהיה לרצונו כמו שיתבאר במקומו:

משנה ז

אם אסף הזיתים קצתן עם קצתן במעטן הנה זה החבור יקרא בתוספתא אום של זיתים ואמרו בד או שני בדים כוונתו מלא גת או שני גתות כי גת של זיתים תקרא בד וכבר התבאר בתוספתא שאלה המחלוקת אמנם הוא בזיתים שלא נגמרה מלאכתן [נא"י שלא הוכשרו] ולא הוכשרו ואם רצה לקחת מאלו הזתים שיעור מועט והוא אמרו בד או ב' בדים ואחר יכסה הנשאר ויעזבהו בעת מה שיחתוך מאום של זיתים בד או שני בדים מותר לו שיחתכנו בטומאה לפי שלא הוכשרו לטומאה ואם רצה לכסות מה שנשאר לא יכסה אלא בטהרה לפי שאז נגמרה מלאכתן והוכשרו לטומאה ולא יגע בהן אלא בטהרה וב"ה אומרים שהן אפילו בעת כסוים לא נגמרה מלאכתן ולא הוכשרו ולכן יחפה ג"כ בטומאה ור' יוסי אומר שהוא אפילו נשא זה האום כולו מעט אחר מעט בטומאה

שמותר הוא באשר לא הוכשרו כי לא נגמרה מלאכתן ולא תאמר בד או שני בדים לבד אבל נאמר כל מה שנשאר באשר שכבר נגמרה מלאכתן אתה רואה שלא נשאר לו זולת הנשיאה אל הגת בהיות כונתו שהוסיף ועדיין לא נגמרה מלאכתן וכן התבאר בתוספתא שכן כוונת דברי רבי יוסי אמנם הכונה בקרדומות של מתכת ר"ל טמאים לפי שהן יותר חזקים לקבל טומאת מת משאר הכלים כמו שביארנו בפתיחה וזה כמו אמרם קודם זה אפי' זבין וזבות מהלכין עליהם אשר הן בתכלית הטומאה ואין הלכה כרבי יוסי:

משנה ח

הזיתים יטחנו ברחיים וסביב הרחים שוקת יוזל בהן השמן ומשם ירד אל השרץ ואם היה המשקה כולל הזתים כולן ועבר בזה השוקת הנה נטמא המשקה בשרץ נטמאו הזתים כולן ואם נמצא השרץ למעלה מן העלין אשר יכוסו בהן הזתים ונשאלו הדורכים ואמרו לא נגענו הכל טהור וזה מבואר ואם היה נוגע השרץ אשר למעלה מהעלים בכל הזתים המקופלים אשר תקרא אום כמו שזכרנו הנה הזתים כולן נטמאו לפי שהן מוכשרין כמו שביארנו:

משנה ט

פרודין. זתים מפורדים ואמרו בגג ובמעטן בארתיהו ובתוספתא ביאר לא יצטרך עמו ביאור אחר וזה ל' התוס' (פי"א) היה קוצה מן המעטן ומעלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור במעטן הגג טמא ומבואר הוא שכוונת אמרו הגג והמעטן ר"ל זתים שבגג וזתים שבמעטן ודע ששרץ שרוף לא יטמא כמו שהתבאר בז' מנדה וכן הבגד הקרח אשר כבר נתיישן ובלה לא יטמא כמו שמבואר בכ"ז מכלים ואם מצאנו זה השרץ השרוף לא נאמר אולי נגע בזיתים קודם שריפתו ואחר זה שרפוהו ע"ג הזתים וכן לא נאמר אולי זו המטלית היתה טמאה והיא בריאה ואחרי הטמאה בלתה ויהיה דינן דין כלים הנמצאים לפי שעיקר כל הטומאות כשעת מציאותן כמו שקדם ביאורו:

פרק י

משנה א

בדדין. הן אותן אשר ישרתו בבית הבד בגתות ואם היו עמי הארץ וטהרם בעל הגתות וסגר הגת עליהן והן מתחילין להתעסק במלאכתן בתוך הבית הנה כל מה שבבית הבד טהור בלא ספק ואם היה שם בבית הבד בגד טמא במדרס הזב ר' מאיר אומר בית הבד טמא לפי שלפעמים נגעו במדרס ר' יהודה אומר הרי הם בחזקתן ולכן בית הבד טהור לפי שהן יבדלו ממנו ולא יקרבו אליו ואם זה הבגד טהור בית הבד טמא כי כאשר

חשבו שהן כלים טהורים נגעו בהן ורבי יוסי חולק לר' שמעון שזה אשר תחשוב שאם יחשבו שאלה הכלים טמאין מדרס בית הבד טהור היא סברא בלתי אמתית כי הן אע"פ שלא יגעו בהן להיותן טמאין הנה יטלום ויניעום ויעתיקום לפי שעמי הארץ אינן יודעין טומאת היסט ויחשבו שהיסט לא נטמא כאשר לא נגעו בדבר הטמא והן לא ידעו שהוא א' ממיני המשא כמו שיתבאר בזבים (פ"ד) ובהיות הענין כן אין הפרש בין שיחשבו שהן כלים טהורים או שידעו שהן טמאין מדרס בית הבד טמא שמא נגעו והלכה כרבי יוסי:

משנה ב

כבר ידעת שהמשקין טמאין יטמאו כלים ואוכלים ולא יטמאו אדם אם נגע בהן אלא אם נגע בידיו נטמאו ידיו לבד ולכן אם הטביל רגלו במים טמאין והניחו בארץ הנה אלו הזיתים טהורים כאשר לא נשאר ברגלו לחות יטמא בהן והאיש טהור וכן בתינוקות נאמנים לומר אלה הקטנים לא נגעו בשמן או בזיתי' וכיוצא בהן ואחר אמר שאם יצאו מבית הבד ואפילו באו אחורי הכותל הנה הן בחזקת טהרה כאשר כבר נטהרו והוא שומר אליהן אא"כ הרחיקו ממנו עד שלא יראם כי אז יצאו מזאת החזקה ושבו בחזקת עם הארץ אשר הם בחזקת טומאה:

משנה ג

כבר הודעתיך שהאנשים כשרוצין לדרוך בטהרה יטהרו הפועלין ואז יביאם אל הכרם לבצור את בצירו לפי שלא יקטפו את הענבים לגת אלא בטהרה לפי שהן מוכשרים כמו שביארנו באחרית אהלות ואמר ר"מ שהוא מעת שיביאם אל פי המערה אשר יטבלו בתוכה נדע שהן טבלו ולא נתחייבו להתעכב שם עד שיראה בואם אל המים ור' יוסי אומר שיצטרך שיעור בטבילה לפי שהן לפעמים יבאו ויאמרו הנה טבלנו והם הגיעו עד שפת המים ויזו ולא טבלו ור"ש אומר שהם כאשר חשבו בעצמן שהן טהורין ולא יצטרכו טבילה הנה יחוייב אליו שיעמוד עד שיטבלו והלכה כרבי יוסי לפי שהן ג"כ לא ידעו תכונת הטבילה כפי השלמות ויזלזלו בחציצה ומה שדומה לה:

משנה ד

כבר ביארנו בסוף אהלות שהבוצר לגת הוכשר לטומאה וזה דעת ב"ש וב"ה אומרים לא הוכשר ואחר דבר שם בענבים שלא נבצרו לגת והיו במחצלאות שטוחות על הארץ לייבש ולהיות צמוקים ואחר לקח מהן והשליכם לגת אמרי בית שמאי שצריך שיקחם ויתנם לגת בידים טהורות לפי שהוכשרו לטומאה מעת לוקחו לגת ובית הלל אומרים נותן בידים טמאות לפי שהוא בלתי מוכשר לפי עיקר סברתם אך אף על פי שהוא בלתי מוכשר לעניין הפרשת תרומה לא יפרישנה אלא בידים טהורות:

ועביט. שם לחפירה אשר יקובצו בה הענבים כמו שיקרא חפירות הזתים מעטן ואם היו ענבים בעביט או שטוחים על גבי העלים הנה כולן מצויין שלא יקח מהם ויתן לגת אלא בידים טהורות לפי שהוא מוכשר במה שיצא מהן מן הלחות וכבר העיד בזה לדעתו בהיותם שטוחים על העלים עד שלא ישפך מה שיטפח מהן והלכה כבית שמאי:

משנה ה

אמר מי שיאכל בידים מסואבות מן הסלים ועל אלו הענבים שנתבקעו ונטפו אינו מוכשר ולכן אם נפל לגת הגת טהור שהענבים אשר יחותכו לאכילה לא הוכשרו ואם היה אוכל מתוך העביט ומן המשטח של עלים בידים מסואבות ונפל ממנו גרגר יחידי לגת אם היה זה הגרגר בריא וקצה העץ אשר יתלה בו הגרגר קבוע בגרגר עד שלא תצא ממנה לחות הנה זה הגרגר טהור וזהו כונת אמרו יש לו חותם ואם היה מוסרך זה הקצה ונשאר הגרגר מגולה הראש הנה יטמא בידו הטמאה מפני המשקה אשר בזה הראש ובתוס' (פי"א) אמר אין לו חותם טמא בד"א אם נגע במקום חותם אבל לא נגע במקום חותם טהור ואחר שב ודבר בענבים טמאים שנטמאו בידו באמצעות המשקה אם נפלו לגת ודרכן הוא דבור מבואר ממה שקדם לנו פירושו בשלישי מזאת המסכת:

משנה ו

ר"ל הטמא שהיה עומד על שפת הבור של גת וניתזה צינורא מפיו בעת דבריו ספיקו טהור:

משנה ז

זולף. הוא המריק בור של יין או של שמן בכלי ואם נמצא שרץ בכלי אשר נתמלא ראשון הנה הכלי' אשר נתמלאו אחריו טמאים לפי שנטמא כל מה שבבור ואם נמצא השרץ בכלי האחרון הוא לבדו נטמא כי אנחנו נאמר אחר שנתמלאו אלה הכלים המוקדמין כולן נפל השרץ לבור בשארית אשר נתמלא ממנה חבית אחרונה וזה אם הורק הבור בכלים עצמן וזה כשיכניס כל הכלים בבור וימלאם אחד אחד אמנם אם היה דולה מן הבור בדלי הנקרא מחץ ויריק בכל כלי עד שימלאנו ואחר נמצא שרץ באחד מן החביות בין שימצא כאשר נתמלאו תחלה או באחרונה לא תטמא זולת הכלי אשר נמצא בו השרץ שאנחנו נאמר שכל מה שהיה בבור טהור הוא ובזאת החבית לבדה נפל השרץ ונהיתה זאת החבית לבדה טמאה וכל מה שנתמלא לפניו או לאחריו טהור זהו אם היה בודק הכלים בעת מה שיריק בהן היין ולא יכסם שאפשר שנאמר בזאת החבית נפל השרץ אחר שנתמלא או אם מכסה כל כלי בעת התמלאו אך שלא יבדקם בעת שיריק היין בהן כי אנחנו נאמר גם כן אולי השרץ היה בחבית ויצק עליו היין אמנם אם בדק כל

חבית ואז יצק בה היין במחץ ואחר כסם אחרי התמלאם ונמצא שרץ באחת מהן הנה כולן טמאין שאנחנו נאמר שבבור היה השרץ בהכרח וכן אם מצאו השרץ בבור הכל טמא לפי שאנחנו נאמר ששם היה מתחלת הענין וכן אם מצאנוהו במחץ שאנחנו נאמר ששם היה בתחלת הענין ומזה השרץ הוצק היין וכל מה שנתמלא ואפי' לפני המצאו הכל טמא:

משנה ח

עיגולין. הן לוגין הכלים אשר בהן הענבים מוכנים לגת והיו בעיגולי התבנית אצלם ולזה נקראו עיגולין והם אשר קוראים אנחנו אלמנסור. וזגין הפסולת והן הזגין אשר ישארו אחר הדריכה והוא גם כן שלפני בוצרים הוא אשר יעמוד נגד פניהן מן הכרם כשיבצרו ושלאחר הבוצרים מה שכבר נשלם בצירתו וכבר ידעת ענין היות מקום רשות היחיד או רשות הרבים לענין טומאה:

עקל בית הבד. הוא הקף סביב הזתים בעת הדריכה לחברם ולקבצם ואמר שאלה הכלים אם היו טמאים הנה יכנס בחלקיהן משקין טמאין בלי ספק ואם היו מעץ ינגבם אם היו של גמי וכיוצא בהם אשר לא יתנגבו יעזבם שנה תמימה עד שינגבם האויר או ירחצם במים חמין עד שיצא מה שבלעו ממשקים טמאים ור' יוסי אומר שיתלם בשטף הנהר ויורחצו תכלית הרחיצה ואחר יטבילם בלי ספק ולשון התוספתא מי שהיו גתיו ובדיו טמאין ומבקש לטהרן הדפין והלולבין והעדשות מנגבן וכו' ואין הל' כר' יוסי: